

ELANIKKONNA SUHTUMINE KOHTUTE TÖÖSSE 2010

Küsitlus 15-74 aastase elanikkonna seas

Turu-uuringute AS

Oktoober - november 2010

Tatari 6, 10116 Tallinn
tel [0] 627 7583, faks [0] 627 7584
post@туру-uuringute.ee
www.turu-uuringute.ee

Turu-uuringute AS

Sisukord

SISSEJUHATUS	3
KOKKUVÕTE	4
METOODIKA ÜLEVAADE	6
1 Valim ja vastaja valik.....	6
2 Küsitlustöö	6
3 Andmetöötlus ja valimivea hinnang	7
4 Vastanute struktuur (% , n=997).....	8
TULEMUSED	9
1 Informeeritus õigusorganite tööst.....	9
2 Õiguskaitseorganite usaldamine.....	12
3 Spontaansed seosed sõnaga "kohus"	14
4 Eesti kohtute positiivsed küljed	15
5 Eesti kohtute negatiivsed küljed.....	16
6 Infokanalid ja nende mõju.....	18
6.1 Põhilised infokanalid.....	18
6.2 Infokanalite mõju suhtumise muutumisele	19
6.3 Kuidas on infokanalid ja allikad muutnud suhtumist kohtusse.....	21
6.4 Peamise infokanali mõju õigusorganitest informeeritusele ja nende usaldamisele	23
7 Hinnang kohtute tööle	24
8 Hinnangu muutumise põhjused	25
9 Käitumine õiguste rikkumise puhul.....	26
10 Omadussõnad, mis seostuvad kohtupidamisega	29
11 Omadussõnad, mis seostuvad kohtunikega	30
12 Elanike kontaktid kohtuga	31

SISSEJUHATUS

Käesolev aruanne on koostatud 14.–27. oktoobrini 2010 elanikkonna seas läbiviidud uuringu põhjal.

Uuringu eesmärgiks oli selgitada:

- Elanike informeeritus õigusorganite tööst ja ülesannetest
- Hinnang õigusorganite usaldusväärsele
- Elanike suhtumine kohtupidamise ja kohtutesse
- Spontaansed seosed sõnaga "kohus"
- Elanike infoallikad ja nende mõju suhtumise kujunemisele
- Elanike kokkupuuted kohtusüsteemiga
- Tulemuste muutused võrreldes aastatel 2006 ja 2007 läbiviidud uuringutega

Uuringule vastas 997 vastajat.

Uuringu aruanne annab ülevaate tulemustest nii teksti kui jooniste kujul. Lisatud on tabelmaterjal põhilistes taustalõigetes ning uuringu läbiviimisel kasutatud ankeet.

KOKKUVÕTE

- Elanikkonna informeeritus õigusorganite tööst ja ülesannetest on küllaltki vähene. Enamasti peab end informeerituks veidi üle 20% elanikest. Vastajad on kõige paremini informeeritud Politsei tööst, mille tegevusega ja tööülesannetega on kursis 63%. Politseile järgnevad tegevuse tuntuse poolest võrdse tulemusega Õiguskantsler, Riigikohus ja Prokuratuur.
- Informeeritus Politsei tegevusest on viimase kolme aastaga suurenenud 4%. Õiguskantsleril on see vähenenud 5%. Ülejäänud õigusorganite puhul, sh kohtud, on elanike informeeritus jäänud samale tasemele.
- Elanikkonna informeeritus õigusorganite tööst on olnud küllaltki ühtlasel tasemel läbi aastate. Olulist informeerituse tõusu alates aastast 2006 toimunud ei ole. Selle põhjuseks on kindlasti valdkonna spetsiifilisus ning elanike vähesed kokkupuuted kohtusüsteemiga.
- Kuigi elanikud ei ole väga hästi kursis õigusorganite tegevuse ja täpsete ülesannetega, on usaldus nende vastu jätkuvalt kõrgel tasemel. Kõige enam usaldatakse Politseid (79%), seejärel Õiguskantslerit (62%), Riigikohut (63%) ja Prokuratuuri (59%).
- Kõigi kohtuastmete lõikes on usaldus võrreldes eelmise uuringuga ca 10% langenud. Seejuures Politsei usaldusväärsus elanike seas on suurenenud.
- Spontaanselt seostuvad elanikele kohtule mõeldes kahe rolliga seonduvad sõnad - esmalt kohus, kui karistaja ning teisalt kohus, kui õigusemõistja. Domineerima jääb kohtu roll karistajana.
- Eesti kohtute positiivsete külgedena nähakse õiglaseid otsuseid ja õiglust, negatiivseks peetakse süsteemi töötamise aeglust - pikalevenivaid protsesse ja kohtute ülekoormatust.
- Peamiseks infokanaliks elanikele on ülekaalukalt olnud meedia - 91% vastajatest. Oluliseks infoallikaks on ka pereliikmed ja tuttavad - ligi 60% vastanutest.
- 63% vastajatest hindab meedia mõju oma suhtumise kujunemisel oluliseks kusjuures 21% hinnangul on see mõju väga suur. Neid, keda meedia enda sõnul üldse ei mõjuta, on 10%. Ligi kolmandikku vastajatest mõjutavad seadused, isiklik kontakt ja sõbrad/tuttavad.
- Võrreldes aastaga 2007 on enamuse uuritud infokanalite mõju elanikele jäänud samale tasemele
- Erinevalt eelmisest uuringust on ajakirjanduse mõju seekord hinnatud sagedamini negatiivseks kui positiivseks- vastavalt 37% ja 29%. Teiseks pigem negatiivse mõjuga infoallikaks on sõbrad/tuttavad, mida hindas positiivseks 19% ja negatiivseks 24% vastanutest. Seadused, pereliikmete info, kool ja vastajate isiklik kontakt kohtutega on inimeste arvamise kujunemisele omanud positiivset mõju.
- Ajakirjanduse negatiivne mõju inimeste suhtumise kujundajana oli kõige suurem aastal 2006. Positiivne mõju oli negatiivsest suurem aastal 2007.

- Hoolimata ajakirjanduse pigem negatiivsest mõjust pole pooltel vastajatest hinnang kohtute tööle viimastel aastatel muutunud. 19% vastajatest on see nüüd paranenud ja 15% halvenenud. Oluliseks mõjutajaks paranemise suunal on vastajate isiklikud positiivsed kontaktid kohtuga.
- Õiguste rikkumise korral pöörduks otse kohtusse 9% elanikest.
- Kohtupidamise imagos domineerivad sõnad kallid, keeruline ja aeglane. Üle poole vastajatest peab kohtupidamist ka bürokraatlikuks kuid seejuures ka usaldusväärseks, õiglaseks ja konservatiivseks.
- Kohtunike imago põhikomponendid on rahva arvates haritud, õiglane ja usaldusväärne. Üle 40% vastanutest omistab kohtunikele ka erapooletust, konservatiivsust ja inimlikkust. Ligi kolmandik elanikest peab aga kohtunikke korrumppeerunuks.
- Elanike kokkupuude kohtutega on vähene - 83% neist ei oma mingeid kokkupuuteid.
- Kokkuvõtteks võib öelda, et seoses kohtute teema suhtelise keerukusega ja väheste isiklike kontaktide omamisega kujundab rahvas oma suhtumise kohtutesse ja kohtunikesse peamiselt meedias kuuldust lähtuvalt. Usaldus õigusorganite suhtes on küllalt kõrge tasemel kuid viimasel ajal puhkenud korrupsiooniskandaalid on mõjunud ka valdkonna usaldusväärsele.

METOODIKA ÜLEVAADE

1 Valim ja vastaja valik

Uuringu üldkogumi moodustavad Eesti Vabariigi alalised elanikud vanuses 15-74 aastat (Eesti Statistikaameti andmeil 1. jaanuari 2010 seisuga 1 340 127 inimest). Valimi suurus on 1000 inimest.

Vastajad leiti juhuvaliku alusel, et tagada kõikide Eesti maakondade ja asulatüüpide proportsionaalne esindatus küsitlusvalimis. Valimi territoriaalne mudel on koostatud Eesti Statistikaameti rahvastikustatistika andmebaasi alusel.

Juhuvaliku esimeses etapis leiti 100 valimipunkti üle Eesti ja teises etapis igas valimipunktis konkreetset intervjuueeritavad. Valimipunktide asukohad maakonniti ning asulatüüpide suhtes on paika pandud toetudes elanikkonna reaalsele jagunemisele. 100 valimipunkti kasutamine elanikkonna küsitluste puhul tagab küsitluspunktide piisava hajutatuse Eesti territooriumil.

Aadressi valikul rakendati lähte-aadressi meetodit, mille puhul antakse igale küsitlejale ette juhuslikult valitud aadress esimese intervjuu läbiviimiseks. Edasi liigutakse kindla sammu alusel – iga kolmas korter või iga teine eramaja -, et tagada valikusse sattunud elupaikade juhuslikkus.

Vastaja valikul rakendati nn. noorema mehe reeglit, mis näeb ette, et esimesena palutakse intervjuud noorimalt kodusolevalt meesterahvalt, kes on vähemalt 18-aastane. Kui mehi kodus ei ole, eelistatakse noorimat naist.

2 Küsitlustöö

Küsitlusmeetodina kasutati silmast-silma personaalintervjuud standardiseeritud ankeedi abil. Intervjuud viidi läbi vastajate kodudes eesti ja vene keeles. Küsitlustöös osales 64 vastava ettevalmistuse saanud Turu-uuringute AS-i küsitlejat. Küsitlus viidi läbi perioodil 14.–27. oktoobrini 2010.

Ülevaade küsitlustööst:

Läbiviidud intervjuud	997
Külastatud aadressid	4564
Korduvvisiite	1705
Peres ei ela sihtrühma kuuluvaid inimesi	620
Kontakt puudub	1814
Sihtrühma kuuluv inimene pole kodus	41

Keelduti kontaktist	317
Sihtsisk keeldus intervjuust	775

3 Andmetöötlus ja valimivea hinnang

Uuringuandmete töötlemiseks kasutati andmetöötlusprogrammi SPSS 11.5. Pärast küsitluse lõppemist võrreldi küsitletute sotsiaaldemograafilist koosseisu valimis ettenähtuga ja teostati kadude tasandamiseks andmete kaalumise teoreetilise mudeliga vastavaks. Kaalumisel arvestati soo, vanuse ja regiooni faktorit.

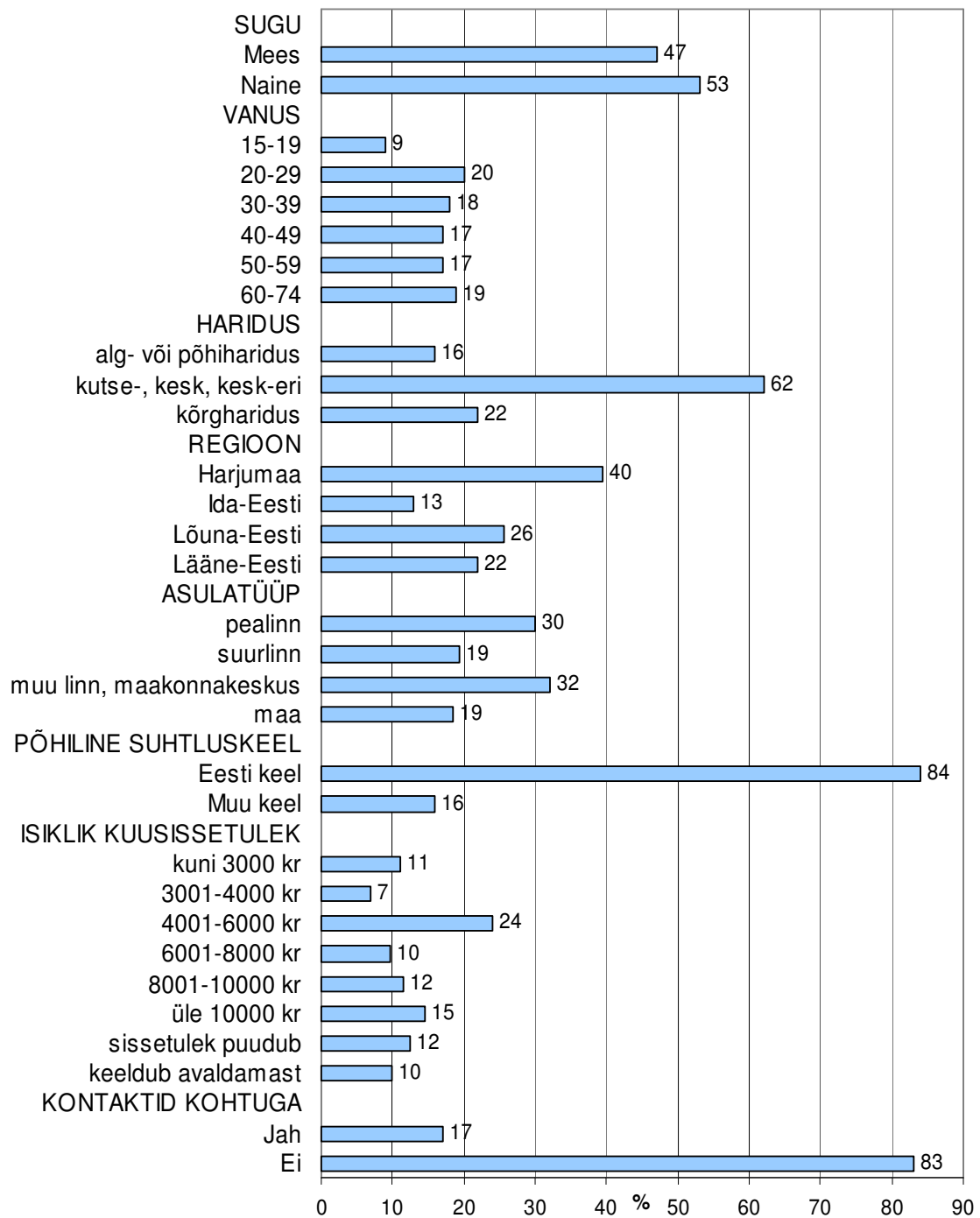
Uuringu tulemused on laiendatavad kogu Eesti elanikkonnale, veaprotsent ei ületa 3,09%. Valimivea piirid 95% usaldusnivool on välja toodud tabelis 1:

Tabel 1. Valimivea piirid 95% usaldusnivool

Valimi suurus	50%	48%	40%	35%	30%	25%	20%	15%	10%	5%	3%	2%
10	30,99%	30,97%	30,36%	29,56%	28,40%	26,84%	24,79%	22,13%	18,59%	13,51%	10,57%	8,68%
20	21,91%	21,90%	21,47%	20,90%	20,08%	18,98%	17,53%	15,65%	13,15%	9,55%	7,48%	6,14%
30	17,89%	17,88%	17,53%	17,07%	16,40%	15,49%	14,31%	12,78%	10,73%	7,80%	6,10%	5,01%
40	15,49%	15,49%	15,18%	14,78%	14,20%	13,42%	12,40%	11,07%	9,30%	6,75%	5,29%	4,34%
50	13,86%	13,85%	13,58%	13,22%	12,70%	12,00%	11,09%	9,90%	8,31%	6,04%	4,73%	3,88%
60	12,65%	12,64%	12,39%	12,07%	11,59%	10,96%	10,12%	9,03%	7,59%	5,51%	4,32%	3,54%
70	11,71%	11,71%	11,48%	11,17%	10,73%	10,14%	9,37%	8,36%	7,03%	5,11%	4,00%	3,28%
80	10,96%	10,95%	10,73%	10,45%	10,04%	9,49%	8,76%	7,82%	6,57%	4,78%	3,74%	3,07%
90	10,33%	10,32%	10,12%	9,85%	9,47%	8,94%	8,26%	7,38%	6,20%	4,50%	3,52%	2,89%
100	9,80%	9,79%	9,60%	9,35%	8,98%	8,49%	7,84%	7,00%	5,88%	4,27%	3,34%	2,74%
110	9,34%	9,34%	9,15%	8,91%	8,56%	8,09%	7,47%	6,67%	5,61%	4,07%	3,19%	2,62%
120	8,94%	8,94%	8,76%	8,53%	8,20%	7,75%	7,16%	6,39%	5,37%	3,90%	3,05%	2,50%
130	8,59%	8,59%	8,42%	8,20%	7,88%	7,44%	6,87%	6,14%	5,16%	3,75%	2,93%	2,41%
150	8,00%	8,00%	7,84%	7,63%	7,33%	6,93%	6,40%	5,71%	4,80%	3,49%	2,73%	2,24%
200	6,93%	6,92%	6,79%	6,61%	6,35%	6,00%	5,54%	4,95%	4,16%	3,02%	2,36%	1,94%
300	5,66%	5,65%	5,54%	5,39%	5,18%	4,90%	4,52%	4,04%	3,39%	2,47%	1,93%	1,58%
500	4,38%	4,38%	4,29%	4,18%	4,01%	3,79%	3,50%	3,13%	2,63%	1,91%	1,49%	1,23%
800	3,46%	3,46%	3,39%	3,30%	3,17%	3,00%	2,77%	2,47%	2,08%	1,51%	1,18%	0,97%
1 000	3,09%	3,09%	3,03%	2,95%	2,84%	2,68%	2,48%	2,21%	1,86%	1,35%	1,06%	0,87%

Näide: 1000 vastajaga uuringu tulemuste veaprotsent jääb vahemikku 0,87 - 3,09

4 Vastanute struktuur (% , n=997)

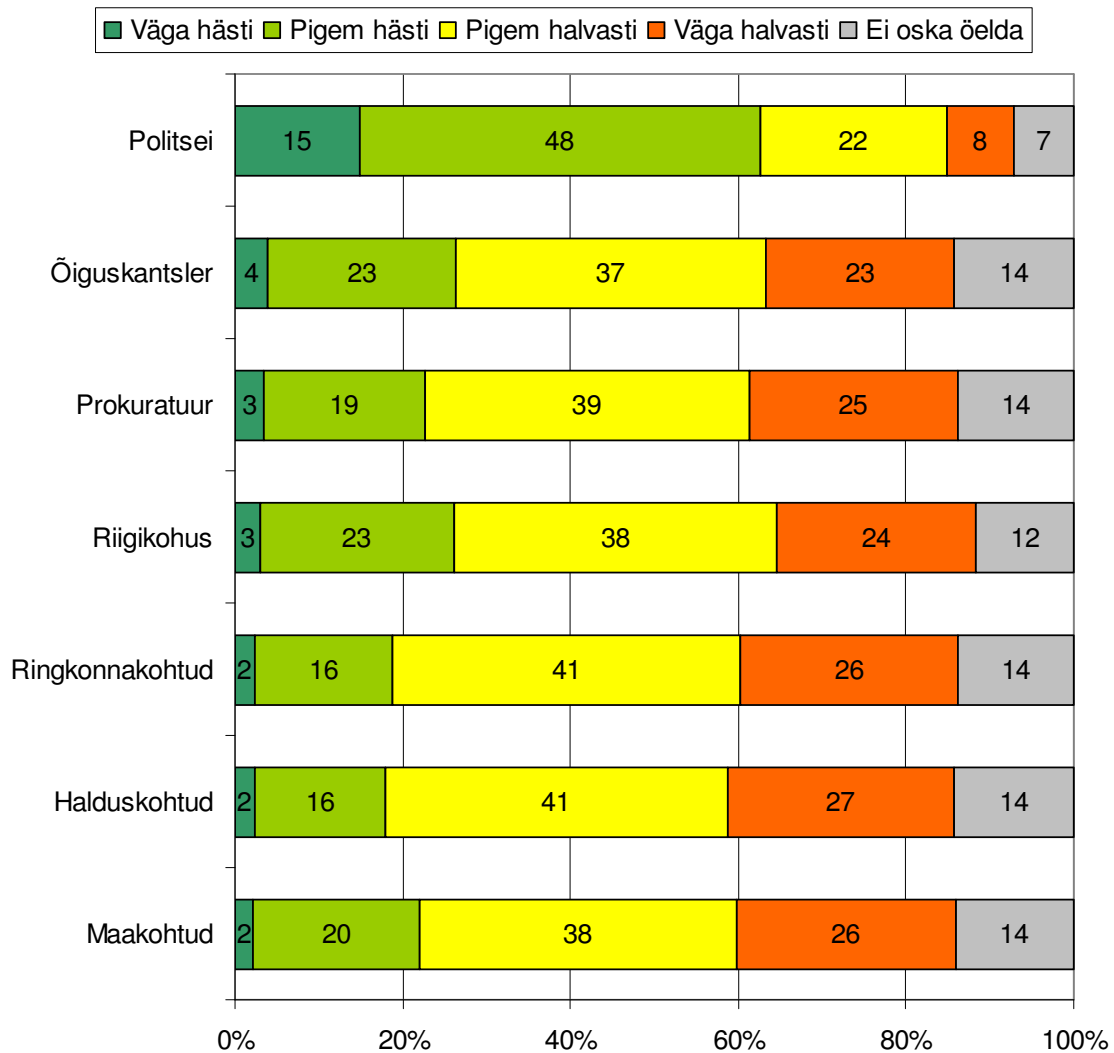
Toodud joonis annab ülevaate vastanute struktuurist. Joonisel esitatud grupe vaadeldakse ka uuringu tulemuste täpsemal analüüsimisel.

TULEMUSED

1 Informeeritus õigusorganite tööst

Küsimus: Kui hästi Te olete informeeritud alljärgnevate õigusorganite tegevusest ja tööülesannetest?

Joonis 1. Informeeritus õigusorganite tööst (% , n=997)

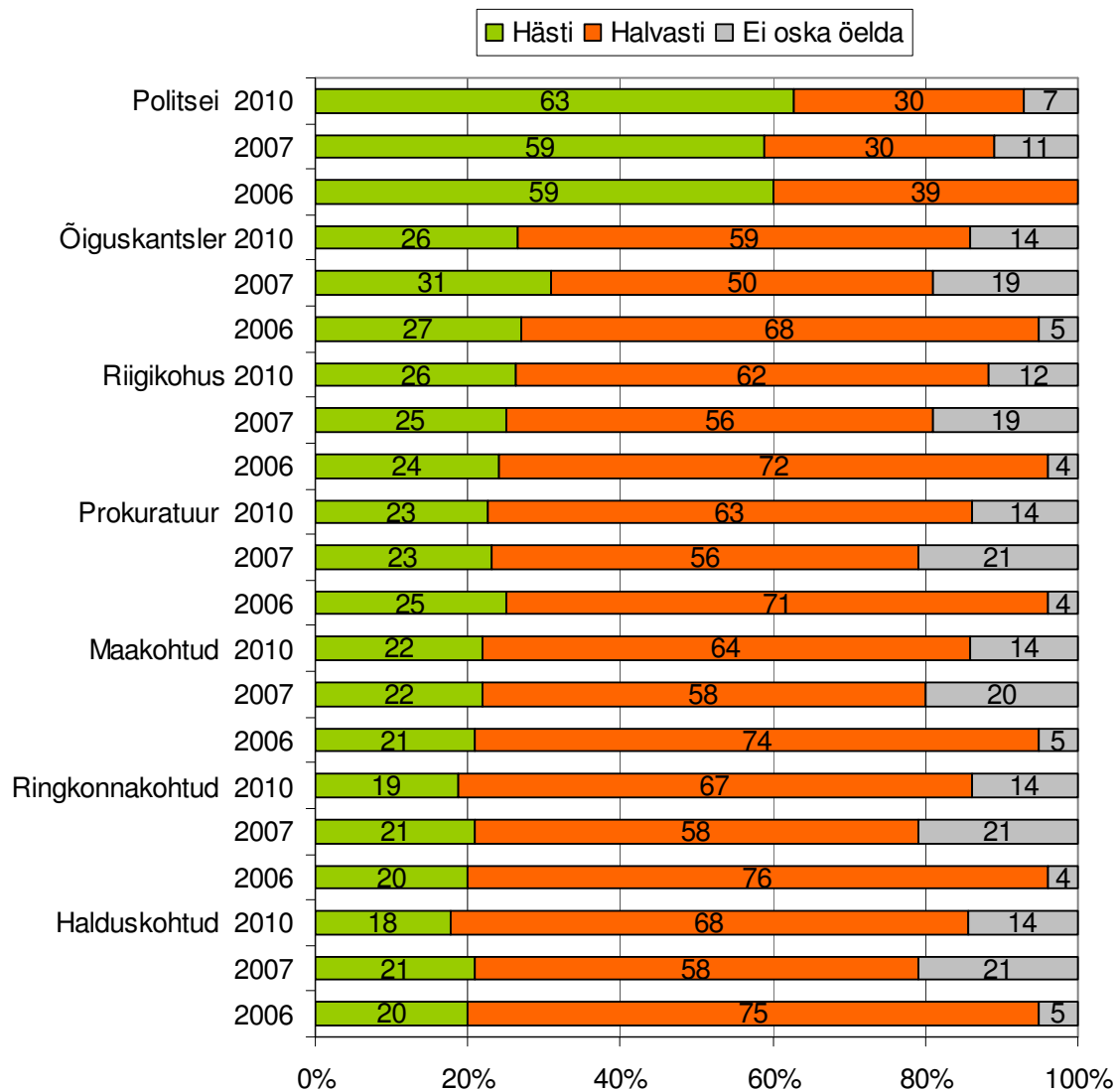
Elanikkonna informeeritus õigusorganite tööst ja ülesannetest on küllaltki vähene. Informeeritus on parem vaid Politsei puhul, mille tegevusega ja tööülesannetega on kursis 63% elanikest (sh. 15% väga hästi). Politseile järgnevad tegevuse tuntuse poolest võrdse tulemusega Õiguskantsler (26%), Riigikohus (26%) ja Prokuratuur (23%). Maakohtute tegevusega on kursis 22%, Ringkonnakohtute omaga 19% ja Halduskohtute tegevusega 18%. Kõige sagedasem elanike poolt antud vastus oli: „pigem olen halvasti kursis“ – erinevate institutsioonide puhul 40% ringis.

Mehed on naistega võrreldes veidi paremini informeeritud kuid vahe pole suur. Noored (15-19 a.) teavad kohtute ülesandeid teistest märksa halvemini kuid oma kursisolu Politsei tööga hindavad nad muude vanuserühmade esindajatest paremaks – tervelt 24% neist on kursis väga hästi. Eestlased hindavad oma informeeritust kõrgemalt kui mitte-eestlased, samuti on informeeritumad ka kõrgharidusega ja kõrgema sissetulekuga vastajad. Tulemusi piirkonniti vaadeldes näeme, et õigusorganite tööga on märksa paremini kursis Lõuna-Eesti elanikud, Harjumaal on tulemus keskmisest veidi kehvem ja Ida-Eestis samuti madalam. Oodatult on keskmisest märksa paremini kõigi institutsioonide tööst informeeritud vastajad, kes omavad kokkupuuteid kohtusüsteemiga.

Joonisel 2 on välja toodud tulemuste võrdlus kahe eelmise uuringuga. Näeme, et informeeritus Politsei tegevusest on viimase kolme aastaga suurenenud 4%. Õiguskantsleril on see aga vähenenud 5%. Riigikohtu, Prokuratuuri, Maakohtute, Ringkonnakohtute ja Halduskohtute puhul on elanike informeeritus jäänud samale tasemele. Võrreldes eelmise uuringuga on vähenenud nende vastajate hulk, kes ei oska küsimusele vastata.

Elanikkonna informeeritus õigusorganite tööst on olnud küllaltki ühtlasel tasemel läbi aastate. Olulist informeerituse tõusu alates aastast 2006 toimunud ei ole. Selle põhjuseks on kindlasti valdkonna spetsiifilisus ning elanike vähesed kokkupuuted kohtusüsteemiga.

Joonis 2. Informeeritus õigusorganite tööst 2006, 2007 ja 2010 (% , n=kõik vastajad)

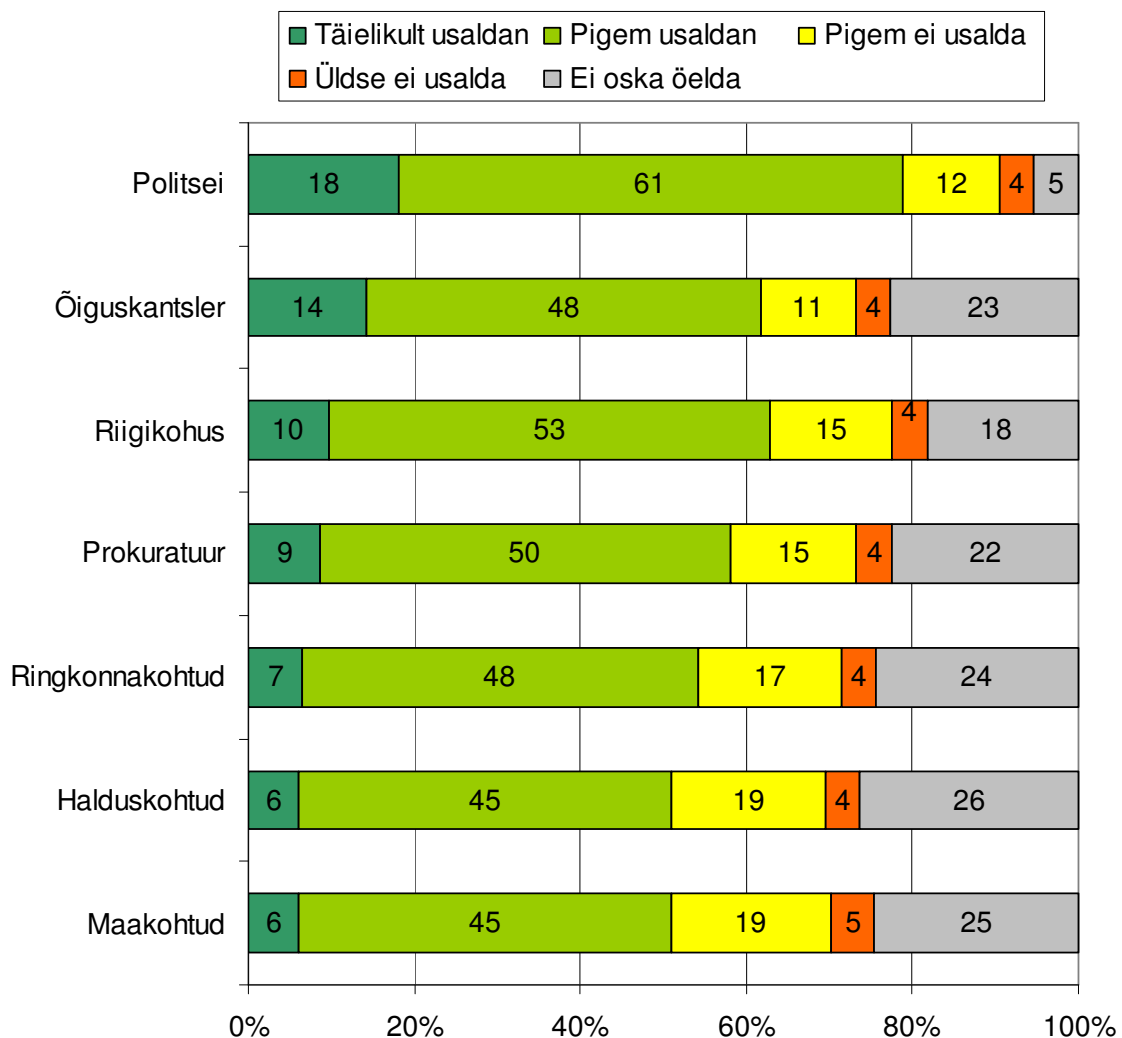
2 Õiguskaitseorganite usaldamine

Küsimus: Kuivõrd te usaldate järgnevaid Eesti riigi institutsioone?

Kuigi elanikud ei ole väga hästi kursis õigusorganite tegevuse ja täpsete ülesannetega, on usaldus nende vastu jätkuvalt kõrgel tasemel. Kõige enam usaldatakse Politsei (79%), seejärel Õiguskantslerit (62%), Riigikohut (63%) ja Prokuratuuri (59%). Nimetatutest veidi vähem usaldusväärseks peetakse Halduskohust ja Maakohtust, kuid ka nende tulemus on hea – 51%.

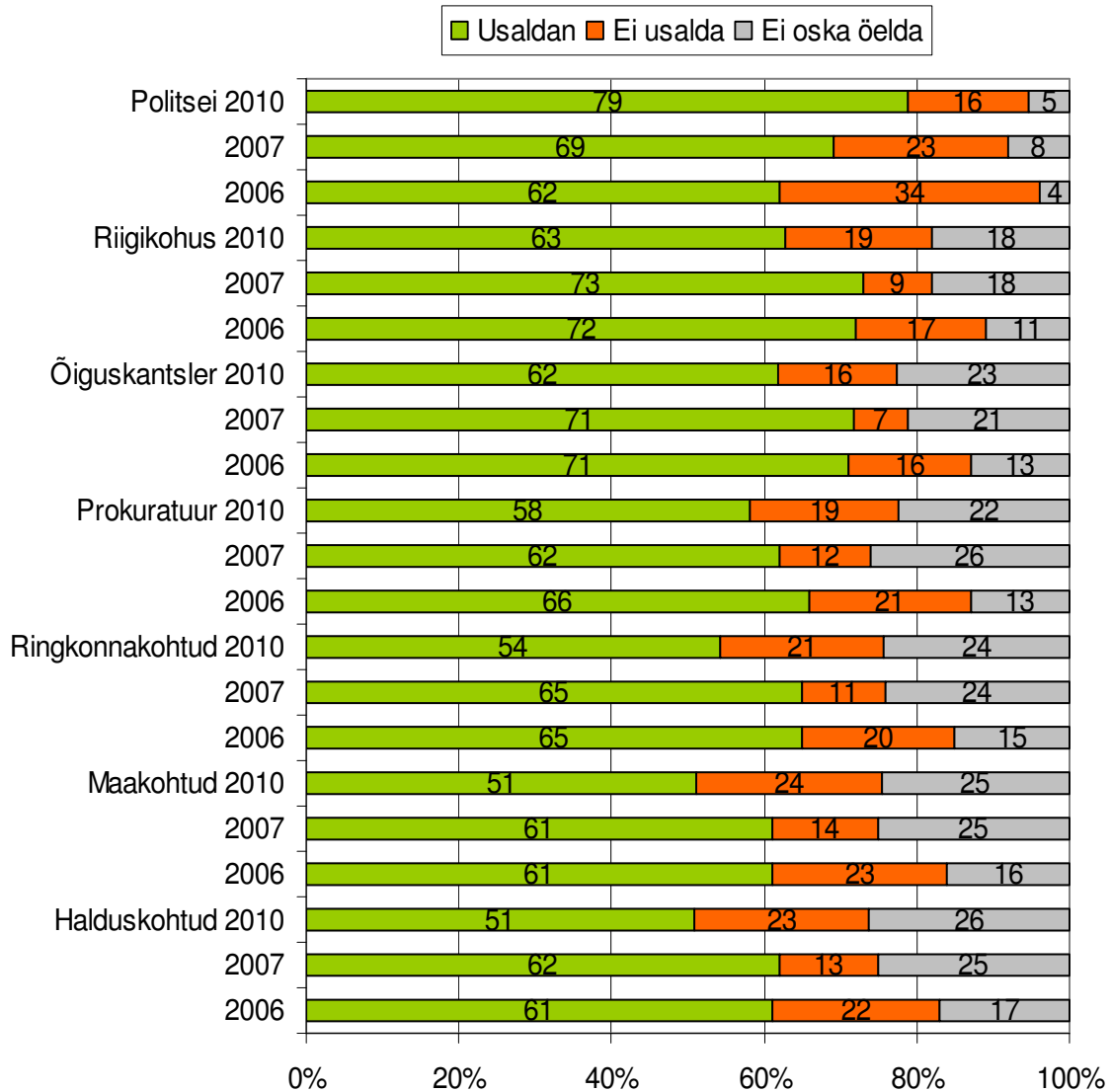
Kõige noorem vanuserühm (15-19 a.) on keskmisest veidi ettevaatlikum õigusorganeid usaldama. Vanuserühmas 20-29 aastat seevastu on tulemused kõige paremad. Vanemad inimesed (60-74a.) usaldavad kõiki toodud institutsioone noorematest vähem ning kolmandik neist ei oska üldse seisukohta võtta. Eestlased usaldavad kõiki õigusorganeid enam kui mitte-eestlased. Samuti on tulemus kõrgem kõrgharidusega ja kõige suurema sissetulekuga vastajatel. Selgus, kohtutega kokkupuuteid omavate vastajate tulemused ei erine oluliselt nende vastajate omast, kes kokkupuuteid ei oma. Erinevate piirkondade tulemusi vaadeldes selgub, et Harjumaa elanikud usaldavad õigusorganeid pigem veidi vähem ja Lõuna-Eestis rohkem keskmisest tulemusest kuid suurt erinevust siiski välja ei tulnud.

Joonis 3. Õigusorganite usaldamine (% , n= 997)

Võrreldes tulemusi eelmiste uuringute omadega selgub, et kõigil kohtuastmetel on usaldus langenud ca 10%. Politsei usaldusväärsus elanike seas on ainsana suurenenud. Teataval määral võib usalduse langus olla seotud viimastel aastatel meedias esile kerkinud kohtunike korrupsioonijuhtumitega.

Joonis 4. Õigusorganite usaldamine 2006, 2007 ja 2010, (% kõik vastajad)

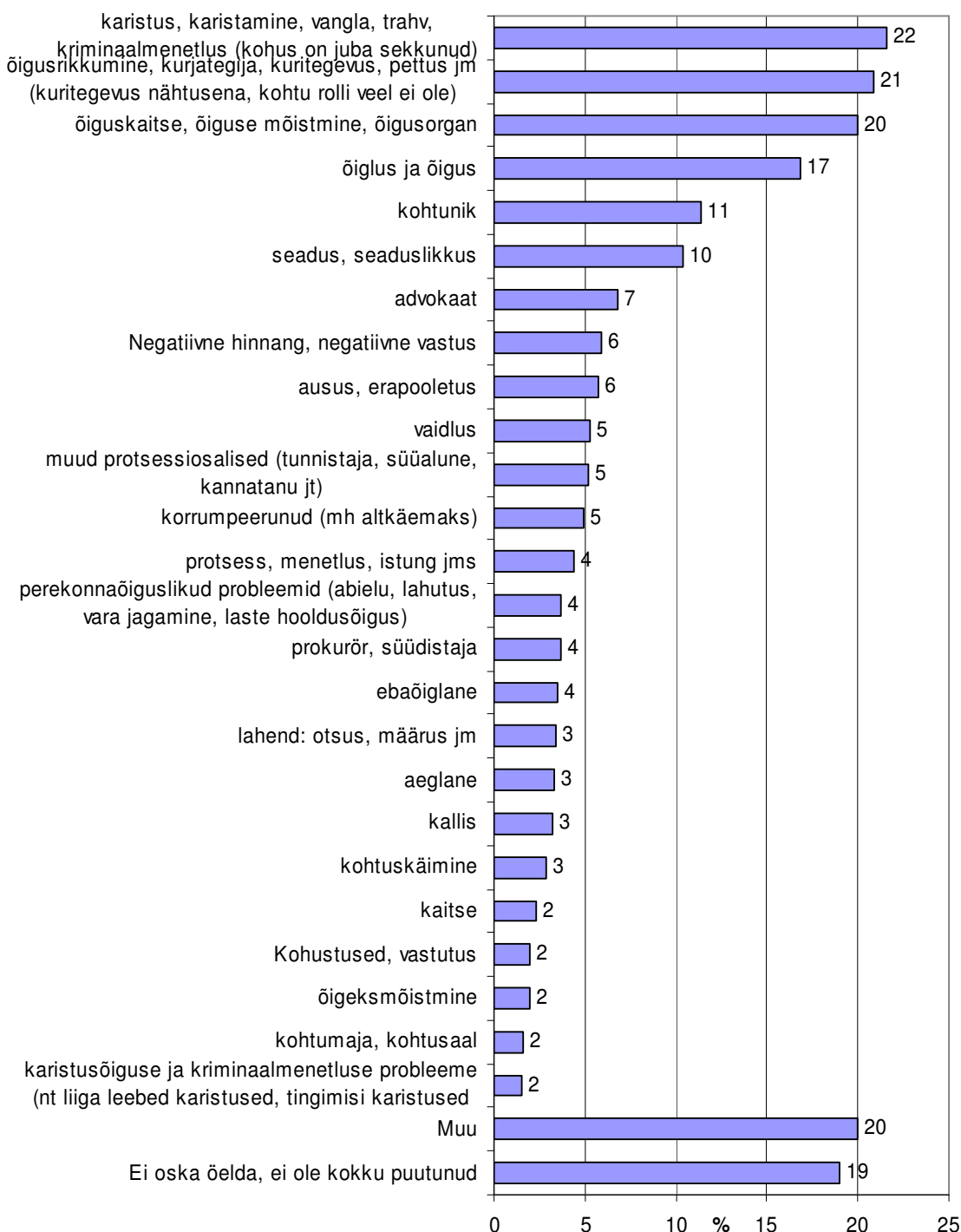

3 Spontaansed seosed sõnaga "kohus"

Küsimus: Mis teile meenub sõnaga "kohus"? Nimetage palun vähemalt kolm seost.

Elanikele meenuvad seoses sõnaga "kohus" väga erinevad seosed. Ühte ülekaalukalt teistest eristuvat seost vastajatel ei teki. Kõige sagedamini nimetati karistusi, trahve vanglat, õigusrikkumisi (kuritegevust) ja ka õiguskaitset, õigusorganit. Joonisel 5 toodud kolme esimest varianti nimetati praktiliselt võrdse sagedusega (20-22% vastanute poolt).

Joonis 5. Spontaansed seosed sõnaga "kohus"

Positiivsete seoste seas meenusid vastajatele veel ausus, erapooletus, seaduslikkus, kaitse ja õigeksmõistmine. Negatiivse poole pealt toodi välja korruptsiooni (5% vastajatest), ebaõiglust, aeglust jms.

Temaatilisel võime kokku liita esimesed kaks seost ning kolmanda ja neljanda tunnuse. Sellisel juhul eristuvad vastustes esmalt kohus, kui karistaja ning teisalt kohus kui õigusemõistja. Domineerima jääb antud juhul suhtumine kohtusse, kui karistajasse.

Muude variantide alla on joonisel koondatud järgmised vastused:

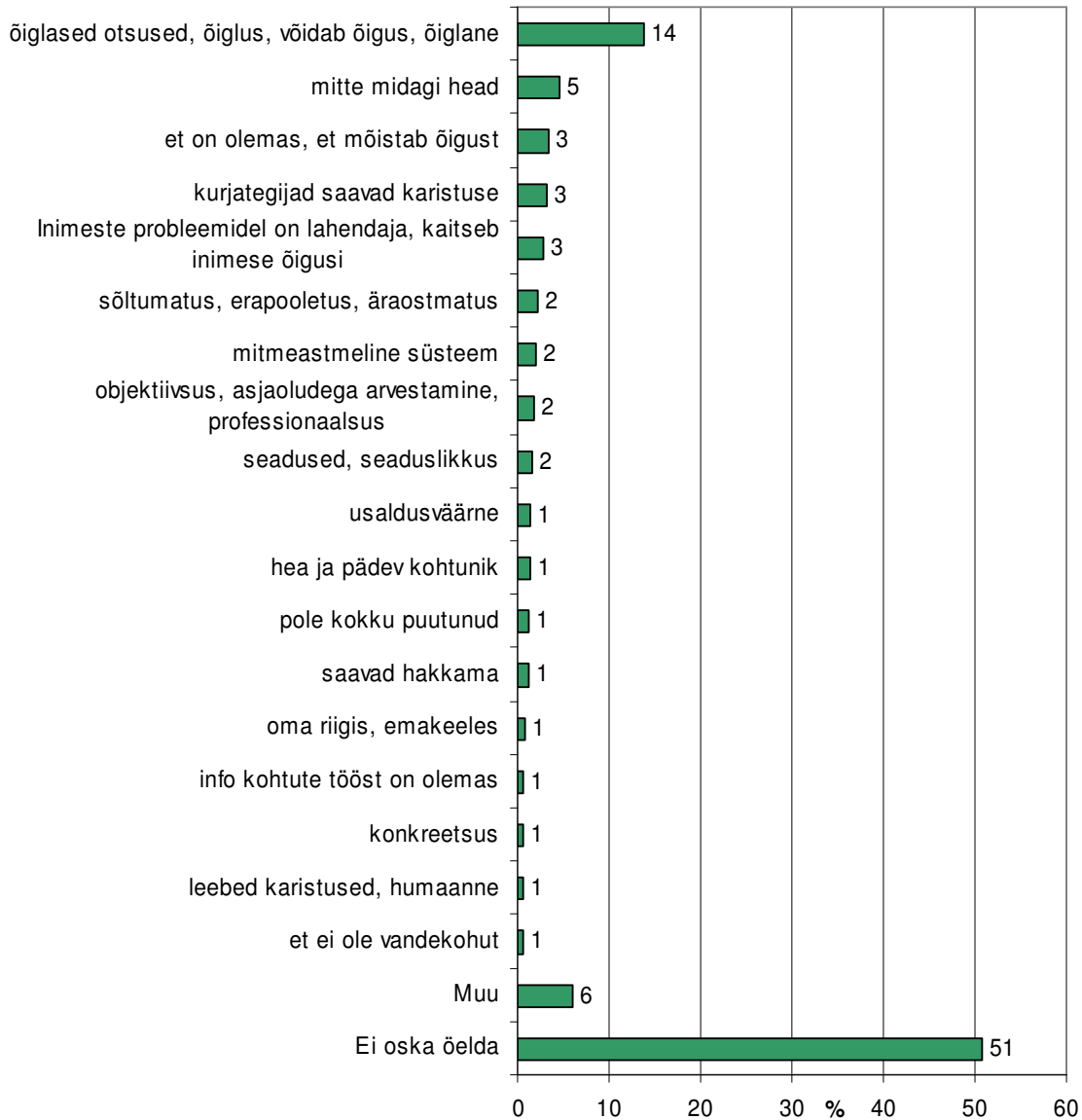
- *kohtuniku atribuutika: talaar, haamer jm*
- *kohtusüsteem (ringkonna-, maa-, haldus-, riigikohus)*
- *subjektiivne õigus (inimese õigused, mitte "õigus" abstraktse mõistena)*
- *ajaraiskamine*
- *pädev*
- *mingi konkreetne kohtuasi*
- *midagi positiivset*
- *töötab ise või sõbrad (pereliikmed) töötavad kohtus*
- *omakohus*
- *maksud, võlad*
- *liiklus, liiklusõnnetused*
- *juristid. Haritud ja targad*
- *kergekäelisus*
- *politsei*
- *ebapädevus, valed otsused*
- *isiklik kohtuasi*
- *kohtutäitur*

4 Eesti kohtute positiivsed küljed

Küsimus: Mis on teie arvates Eesti kohtute juures hea? Küsimus esitati avatud vormis.

Tulemustest näeme, et eelkõige hinnatakse meie kohtute puhul õiglaseid otsuseid ja õiglust, mida nimetas 14% vastanutest (joonis 6). Vastajad tunnustavad kohtu vajalikkust inimeste probleemide lahendajana ja nende kaitsjana. Pooled vastanutest siiski ei osanud midagi konkreetset välja tuua jättes küsimusele vastamata (51%). Esineb ka negatiivset arvamust, et kohtutes pole midagi head - 5% vastajate hinnangul.

Muude vastuste alla koondati: *tasuta õigusabi, kõik on hea, väline: talaar jm, prokuratuur, mittepolitiseeritus, kodulähedus, kohtuvälised lahendid, Areng, edasimineku, õigust mõistab ainult kohus - pole omakohut, kiire, õiglased karistused, kohtu autoriteet, aeglane .*

Joonis 6. Eesti kohtute positiivsed küljed (% , n=997)**5 Eesti kohtute negatiivsed küljed**

Küsimus: Mis on teie arvates Eesti kohtute juures halb?

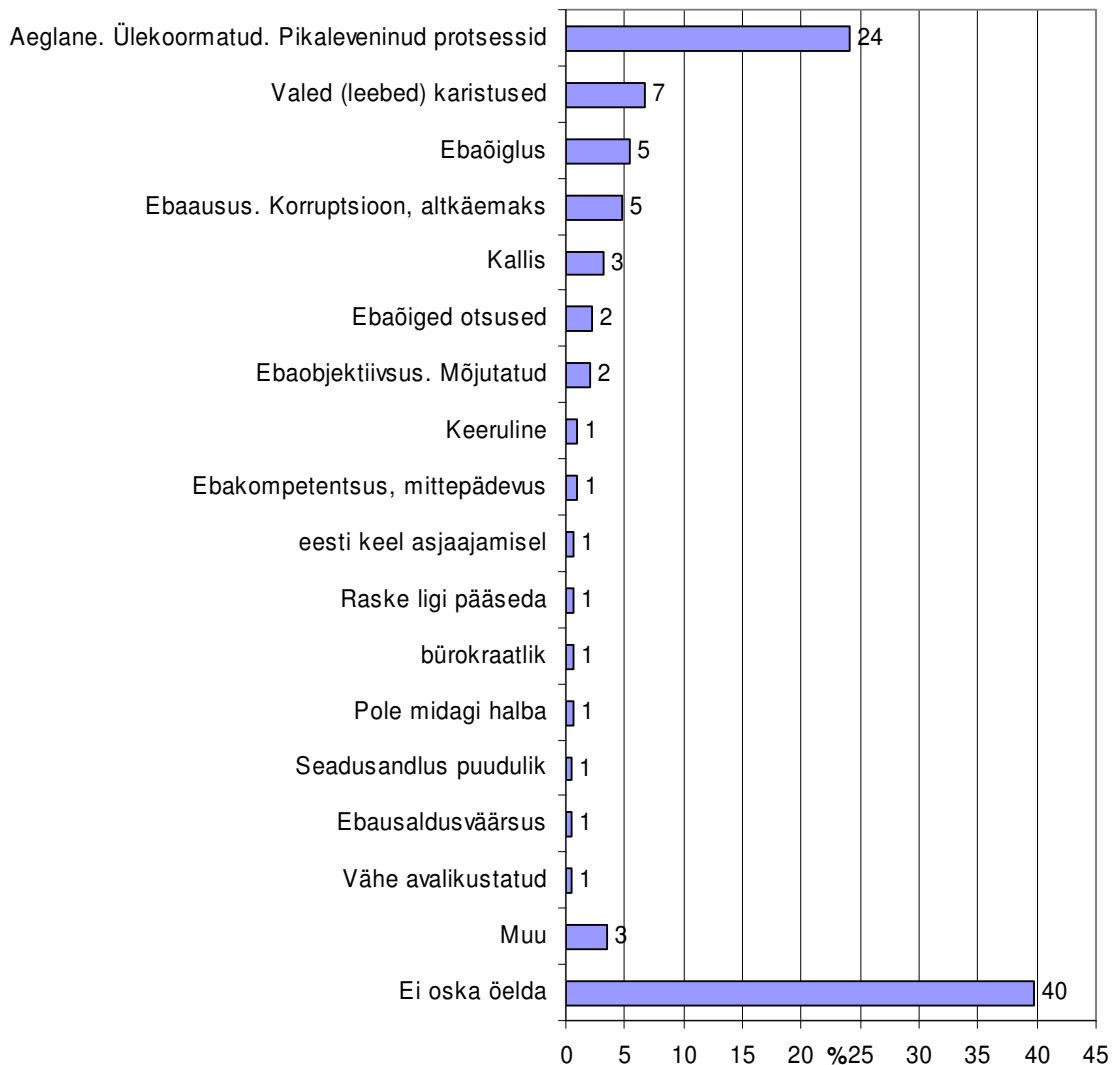
Kõige sagedamini toodi esile süsteemi töötamise aeglust - pikalevenivaid protsesse, kohtute ülekoormatust (24%). Muud vastused esinesid märksa harvemini. 7% vastajate arvates on

karistused valed, peamiselt liiga leebed ning 5% arvates iseloomustab meie kohtuid ebaõiglus. Küsimusele ei osanud vastata 40% kõigist vastajatest. Vastused on välja toodud alloleval joonisel.

Muude, kodeerimata vastuste all esinesid järgmised variandid:

- ebameeldiv kokku puutuda
- avalikkuse huvi puudumine
- inimesed ei tea oma õigusi ja kohustusi
- kokkuleppelahendid
- ei kuulata inimese (inimeste) arvamust
- loll mäng
- ei jälgita seadust
- selguse, arusaadavuse puudus

Joonis 7. Kohtute negatiivsed küljed (% , n=997)

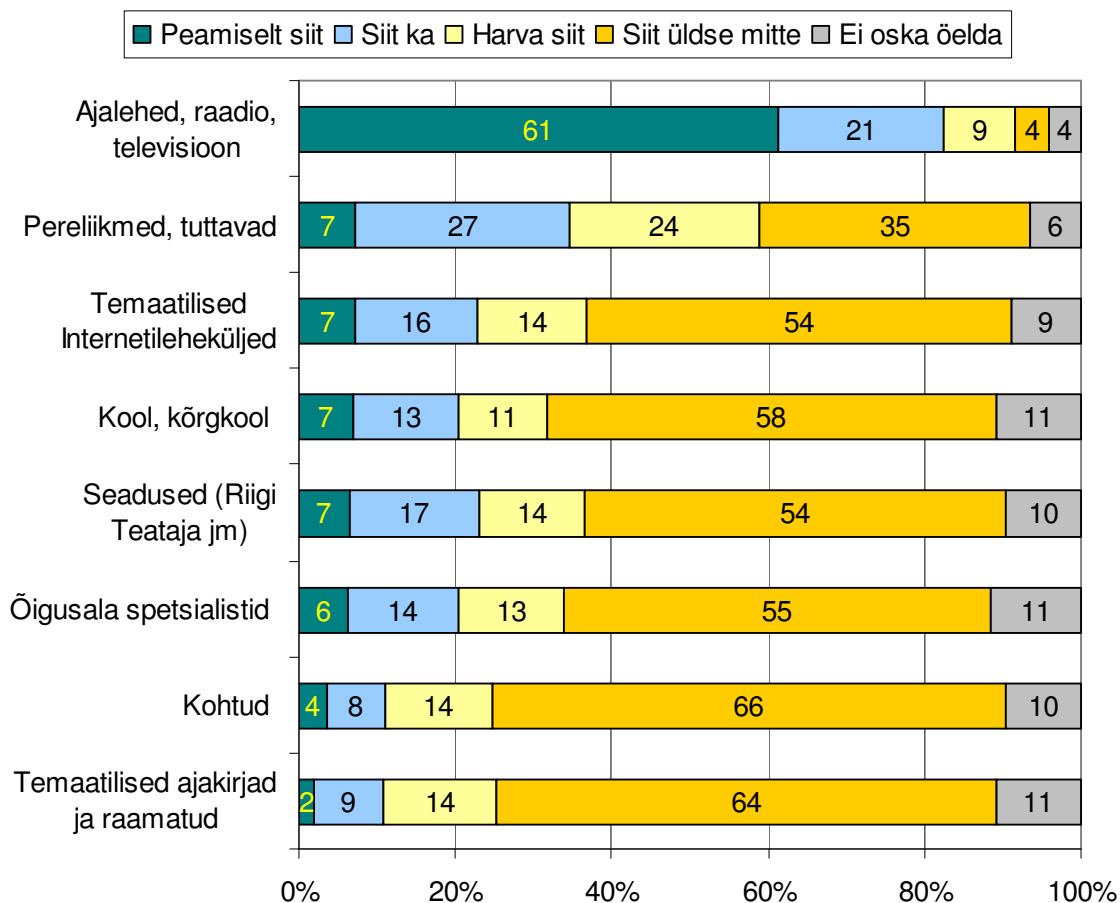
6 Infokanalid ja nende mõju

6.1 Põhilised infokanalid

Küsimus: Kust olete saanud infot kohtute ja õigusemõistmise kohta või kellega on see jututeemaks olnud?

Peamiseks infokanaliks õigusemõistmise teemade kohta on ülekaalukalt meedia – 91% vastajatest. Oluliseks infoallikaks on ka pereliikmed ja tuttavad – pea 60% vastanutest. Järgnevad temaatilised internetilehed, kool/kõrgkool ja seadused (Riigi Teataja jm.). Kuna elanikel on üsna vähe kokkupuuteid kohtusüsteemiga, siis on ka kohtust ja temaatilistest ajakirjadest ja raamatutest üsna vähe infot saadud.

Joonis 8. Kanalid, kust on saadud infot (% , n=997)

Tulemusi taustalõigetes vaadeldes selgusid järgmised aspektid:

- Noored vanuses 15-19 a. saavad keskmisest oluliselt vähem infot meediast. Keskmisest veidi vähem külastavad nad temaatilisi internetilehekülgi ja suhtlevad õigusala spetsialistidega kuid keskmisest märksa enam on nad infot saanud koolist/kõrgkoolist
- Mitte-eestlastele on samuti peamiseks infokanaliks meedia kuid nad saavad sealt infot ka võrreldes eestlastega vähesemal määral. Eestlastest vähem saavad nad infot ka koolist, seadustest, ajakirjadest/raamatutest ja internetist.
- Kõige kõrgema sissetulekugrupi esindajad on teistest sagedamini infot hankinud kõigist kanalitest peale meedia. Nii on selle grupi esindajaist 58% uurinud seadusi (sh. 17% on teinud seda harva), 62% vaadanud temaatilisi internetilehekülgi (sh. 22% harva). Keskmisest sagedamini on need vastajad saanud infot ka õigusala spetsialistidelt ja temaatilisest kirjandusest.
- Ida-Eesti piirkonna elanikud on kõigist kanaleist vähem infot saanud või hankinud, sh. harvem meediast. Lõuna-Eesti vastajad on keskmisest veidi sagedamini kõigist võimalikest kanalitest infot hankinud va. meedia, mille puhul tulemus ei erine keskmisest.
- Kohtuga kokku puutunud vastajad nimetavad keskmisest natuke harvem oma peamiseks infokanaliks meediat. Loogilise tulemusena on nad enam infot saanud kohtutest, kuid samuti ka kõigist muudest kanalitest, k.a. pereliikmetelt/tuttavatelt.

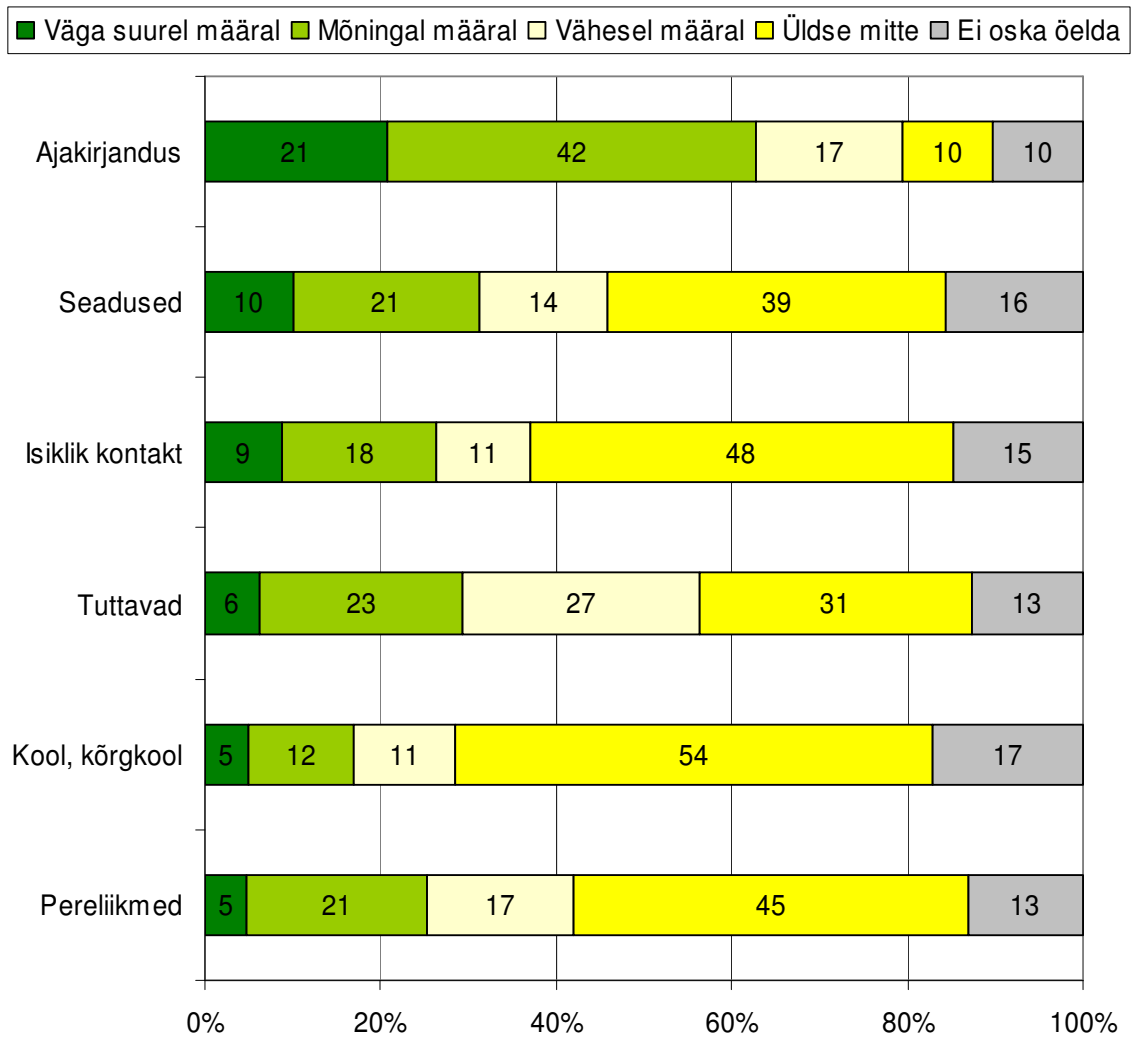
6.2 Infokanalite mõju suhtumise muutumisele

Küsimus: Kui suurel määral on järgmised kanalid ja allikad kujundanud teie suhtumist kohtusse?

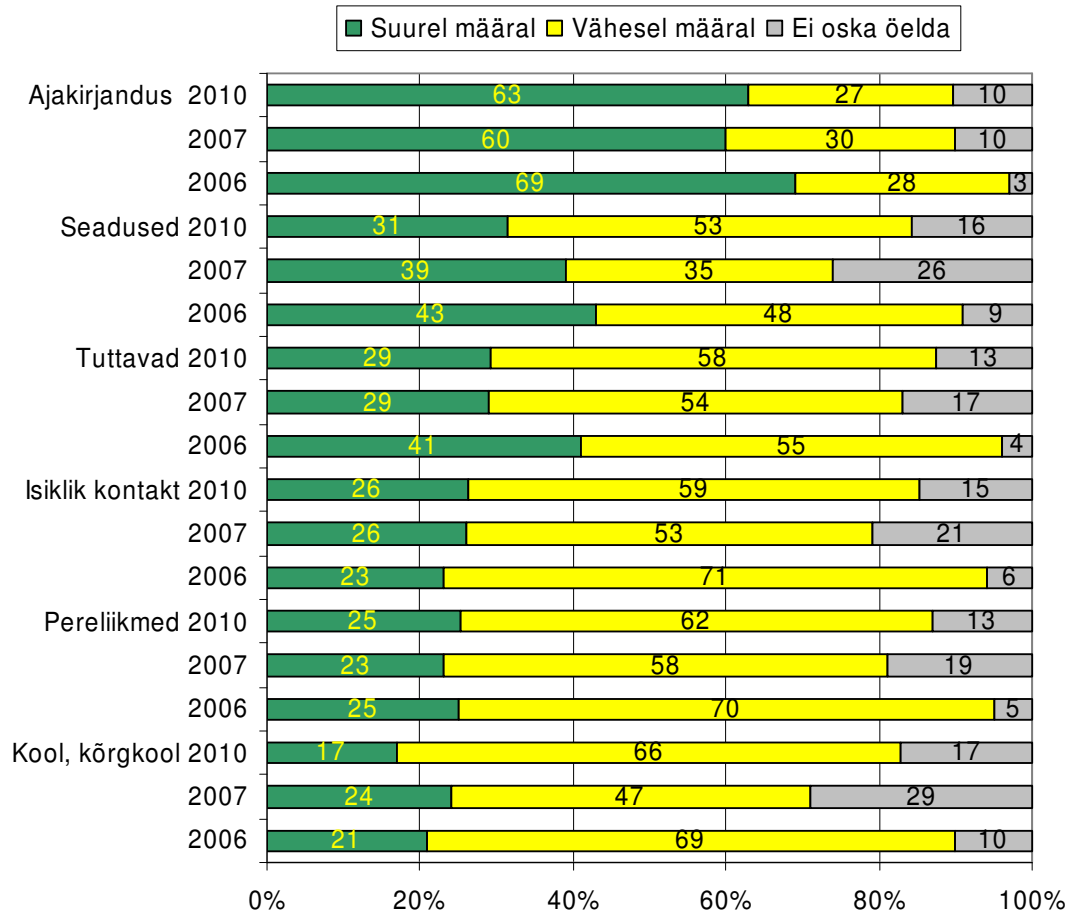
63% vastajatest hindab meedia mõju oluliseks oma suhtumise kujundajana kusjuures 21% hinnangul on see mõju väga suur (joonis 9). Neid, keda meedia enda sõnul üldse ei mõjuta, on 10%. Ligi kolmandikku vastajatest mõjutavad seadused, isiklik kontakt ja sõbrad/tuttavad.

Kõige noorema vastajagrupi esindajad hindavad meedia mõju enda suhtumise kujundajana keskmisest madalamaks. Vanuserühm 20-29 a. seevastu hindab nii meedia kui ka isikliku kontakti ja tuttavate mõju kõrgemaks kui seda on keskmine tulemus. Mitte-eestlaste tulemustes paistab silma, et nemad hindavad nii meedia, perekonna, kooli kui ka seaduste mõju enda suhtumise kujunemisel madalamaks kui eestlased.

Võrreldes aastaga 2007 on enamuse uuritud infokanalite mõju elanikele jäänud samale tasemele (Joonis 10). Vähenenud on seaduste ja kooli/kõrgkooli mõju suhtumise kujundajana. Ajakirjanduse mõju oluliselt muutunud ei ole. Võrreldes tulemusi ka aastal 2006 läbiviidud uuringuga näeme, et ajakirjandus, seadused ja tuttavad mõjutasid elanike suhtumist kohtutesse kõige enam aastal 2006. Hiljem on vastajate hinnangul toodud allikate mõjud vähenenud. Teiste uuritud mõjutegurite puhul suuri muutusi aastatega toimunud ei ole.

Joonis 9. Infokanalite mõju suhtumise muutumisele (% , n=997)

Joonis 10. Infokanalite mõju suhtumise muutumisele 2006, 2007, 2010 (% , n=kõik vastajad)

6.3 Kuidas on infokanalid ja allikad muutnud suhtumist kohtusse

Küsimus: Kuidas on need kanalid ja allikad muutnud Teie suhtumist kohtusse?

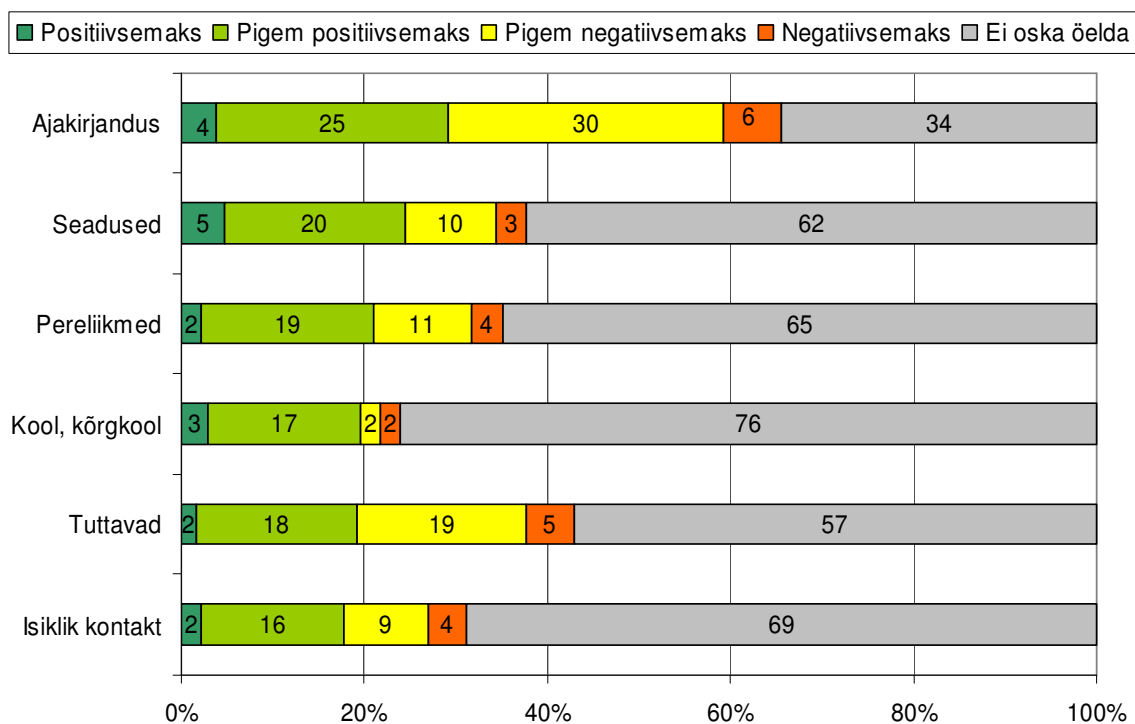
Vastajate hinnangul ei ole erinevate infokanalite mõju väga selgelt määratletav - harva vastati, et mõju on otseselt positiivne või negatiivne. Vastustes domineerisid variandid "pigem positiivne" ja "pigem negatiivne". Paljud vastajad ei osanud toodud küsimusele üldse vastata.

Erinevalt eelmisest uuringust on ajakirjanduse mõju seekord hinnatud sagedamini negatiivseks kui positiivseks - vastavalt 37% ja 29%. Teiseks pigem negatiivse mõjuga infoallikaks on sõbrad/tuttavad, mida hindas positiivseks 19% ja negatiivseks 24%

vastanutest. Seadused, pereliikmete info, kool ja vastajate isiklik kontakt kohtutega on inimeste arvamuse kujunemisele omanud selgelt positiivset mõju. Siiski on 13% vastajatest isiklik kontakt osutunud negatiivseks.

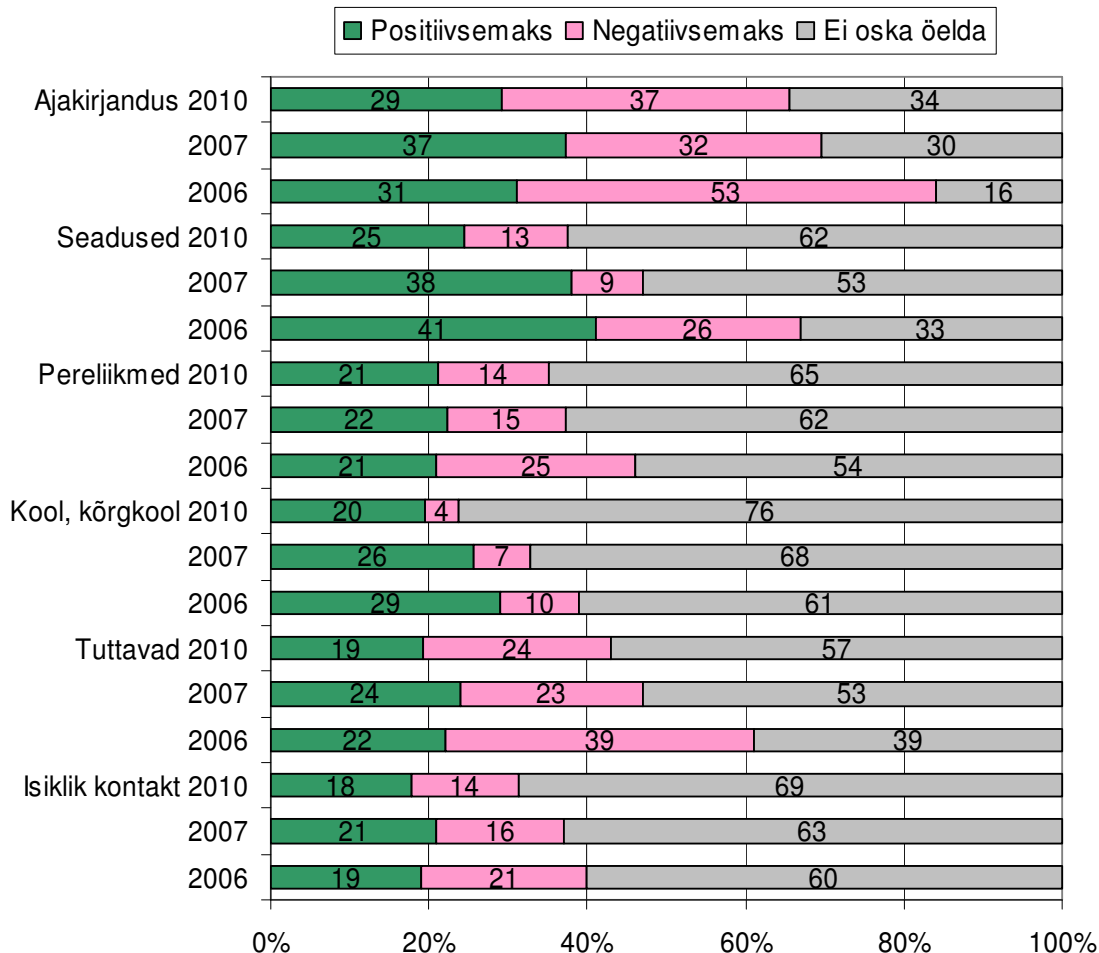
Mitte-eestlaste hinnangutest selgub, et ajakirjanduse mõju on nende suhtumist muutnud eestlastest harvem negatiivsemaks (positiivsemaks 20% ja negatiivsemaks 24%).

Joonis 11. Infoallikate mõju kohtutesse suhtumise puhul (% , n=997)

Võrreldes eelmiste uuringutega aastatel 2006 ja 2007 on näha, et ajakirjanduse negatiivne mõju oli kõige suurem aastal 2006 (53% negatiivne) (joonis 12). Positiivne mõju oli negatiivsest suurem aastal 2007 ning nüüd on taas ülekaalus negatiivne mõju.

Seaduste positiivne mõju on aastatega vähenenud, kuid samal ajal on vähenenud ka nende negatiivne mõju. Samuti väheneb järjest kooli/kõrgkooli mõju suhtumise positiivse ja ka negatiivse mõjutajana. Isiklikud kontaktid kohtuga on sagedamini olnud positiivset laadi (18%), 14%-le aga negatiivse mõjuga. Positiivne on asjaolu, et aastatega on isiklike kontaktide negatiivne mõju pidevalt vähenenud.

Joonis 12. Infoallikate mõju kohtutesse suhtumise puhul 2006, 2007, 2010 (% , n=997)

6.4 Peamise infokanali mõju õigusorganitest informeeritusele ja nende usaldamisele

Vaatlesime, kuidas on mõjutanud erinevatest infokanalitest saadud info vastajate teadlikkust ja õigusorganite usaldamist. Võtsime vaatluse alla need vastajad, kes ühest või teisest allikast **peamiselt** infot on saanud ning võrdlesime nende tulemusi informeerituse ja usaldusväarsuse küsimuste keskmiste tulemustega.

Selgus, et peamiselt meediast infot saanud vastajate grupi tulemus praktiliselt ei erine keskmisest tulemusest informeerituse ja usaldamise osas. Ehk siis selle vastajagrupi informeeritus enamuse õigusorganite tööst on küllaltki madal, õigusorganite usaldamine aga keskmisel tasemel. Sarnane on tulemus ka vastajatel, kes oma info on saanud peamiselt pereliikmetelt ja tuttavatelt.

Vastajad, kes on peamiselt infot saanud ülejäänud infoallikatest - kohtutest, koolist/kõrgkoolist, seadustest, temaatilistest ajakirjadest/raamatutest, temaatilistelt Internetilehekülgedelt ning õigusala spetsialistidelt - on kõigi õigusorganite tööst oluliselt paremini informeeritud ning ühtlasi peavad neid ka märksa usaldusväärsemateks (tabel 1).

Tabel 1. Institutsioonide usaldamine (täielikult +pigem) vastavalt infoallikale ja kontaktide olemasolule

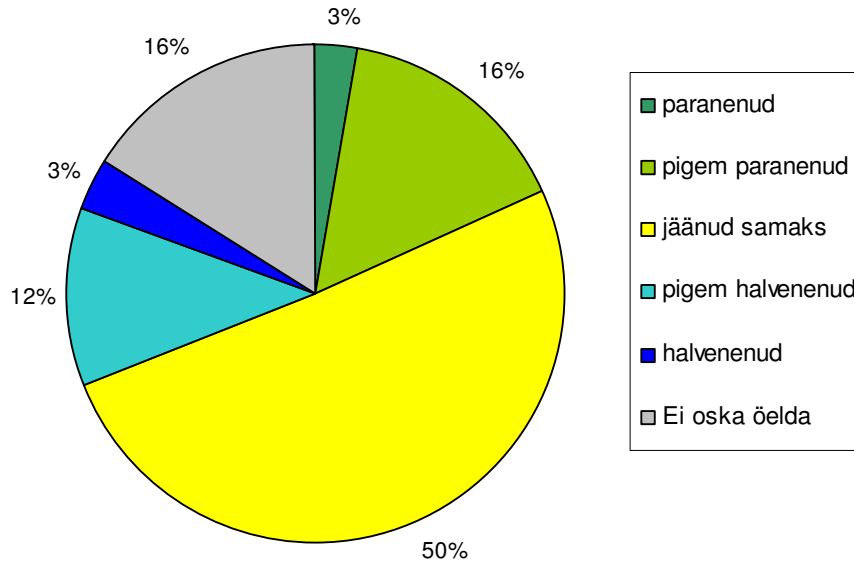
	Infokanal, kust peamiselt on infot saadud (%)									Kontaktid
	KÖIK	Ajalehed, raadio, televisioon	Kohtud (kohtutöötajad, infovoldikud jms)	Pereliikmed, tuttavad	Kool, kõrgkool (õpikud, koolitundides käsitletu)	Seadused (Riigi Teataja jm)	Temaatilised ajakirjad ja raamatud	Temaatilised Internetileheküljed	Õigusala spetsialistid (nt jurist töökohal, advokaat jt)	
Riigikohus	63	68	55	61	73	69	76	70	71	63
Ringkonnakohtud	54	57	50	51	61	58	70	63	62	58
Halduskohtud	51	53	50	50	67	55	65	51	60	55
Maakohtud	51	53	50	52	62	55	65	55	58	56
Prokuratuur	59	63	50	56	70	65	80	66	68	62
Õiguskantsler	62	67	52	53	70	66	76	68	71	60
Politsei	79	82	65	72	78	80	83	75	85	78

7 Hinnang kohtute tööle

Küsimus: Kas teie hinnang kohtute tööle on viimastel aastatel muutunud või jäänud samaks?

Hoolimata ajakirjanduse pigem negatiivsest mõjust pole pooltel vastajatest hinnang kohtute tööle viimastel aastatel muutunud - hinnang on samaks jäänud pooltel vastanutest (joonis 13). 19% vastajatest on see nüüd paranenud ja 15% halvenenud. Taustalõigetest selguvad järgmised erisused:

- Eestlastest on hinnang paranenud 22%, mitte-eestlastest aga 11%
- Ettevõtjate, juhtide ja tippspetsialistide hinnang on keskmisest märksa enam paranenud – 29%
- Õpilastel ja üliõpilastel on keskmisest märksa harvemini hinnang halvenenud – vaid 6%
- Neil, kes omavad viimase viie aasta jooksul kontakte kohtuga, on hinnang samaks jäänud 44% kuid keskmisest märksa sagedamini on see nüüd paranenud (27%). Hinnang on võrreldes varasemaga halvenenud selles grupis 18% vastajatest.
- Piirkondadest võib siinkohal esile tuua Lõuna-Eesti ja Ida-Virumaa. Lõuna-Eestis on keskmisest sagedamini hinnang paranenud (25%). Ida-Eestis on harvem hinnang paranenud (vaid 6%), sagedamini on see jäänud samale tasemele (61%) või siis halvenenud (11%).

Joonis 13. Hinnang kohtute tööle viimasel viiel aastal (% , n=997)

Kokkuvõttes on elanike hinnang kohtute tööle kergelt paranemise teel. Oluliseks mõjutajaks paranemise suunal on vastajate isiklikud positiivsed kontaktid kohtuga.

8 Hinnangu muutumise põhjused

Vastajatel paluti põhjendada, miks nende hinnang on muutunud.

Vaatleme eraldi nende vastajate vastuseid, kelle hinnang on paranenud ning nende omi, kellel see on halvenenud.

Hinnang on paranenud (kokku 182 vastajat)

Oma hinnangut ei osanud täpsemalt põhjendada 84% vastanutest. Tõenäoliselt mõjutas vastamata jätmist ka asjaolu, et ankeedis eespool juba selgitati pikemalt oma hinnangut kohtute positiivsetele ja negatiivsetele aspektidele. Ülejäänud vastuste jagunemine oli järgnev:

Infot on rohkem	3%
prominentide süüasjad, maadevahetus	3%
kohus töötab kiiremini	3%
korruptsioonijuhtumeid avastatakse ja uuritakse	2%
õiglasemad otsused	2%
korruptsiooni jääb vähemaks	1%
rohkem kurjategijaid jõuab kohtu ette	1%
kohtulahendid. Jõutakse asjaga lõpuni	1%

seadused on rangemad	0,1%
lisandunud uusi inimesi	0,1%

Hinnang on halvenenud (kokku 150 vastajat)

leebed karistused	5%
töötab aeglaselt, bürokraatia	5%
ebaõiglust palju, pettumus	4%
vasturääkivused süsteemis, otsuste muutmine	3%
korruptsiooni palju	1%
kohtunike kõrged palgas	1%
venekeelsel inimesel on raske osaleda	1%
kallis	1%
infopuudus	1%
ebaadekvaatne meediakajastus, ajakirjandus mõjutab kohut	1%
halvemad seadused	1%
karistuste tasakaal pole paigas	0%
muu	1%
Vastamata	81%

9 Käitumine õiguste rikkumise puhul

Küsimus: Kui teie õigusi rikutaks, siis mida te kõige tõenäolisemalt teeksite?

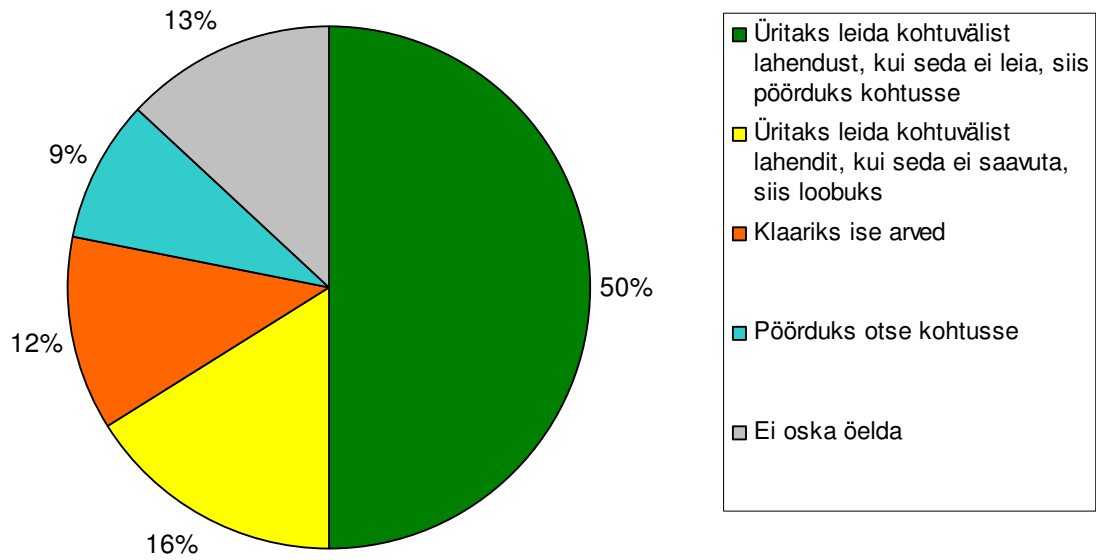
Sarnaselt kahele varasemale uuringule püüaks valdav enamik (50%) elanikest esmalt leida kohtuvälist lahendit, kui see ei õnnestu, siis nad pöörduksid kohtusse (joonis 14). 16% loobuks kohtusse pöördumisest ja oma õiguste nõudmisest kui tal ei õnnestuks kohtuvälist lahendit leida. 12% vastanutest klaariks ise oma vastasega arved ning 9% pöörduks otse kohtusse.

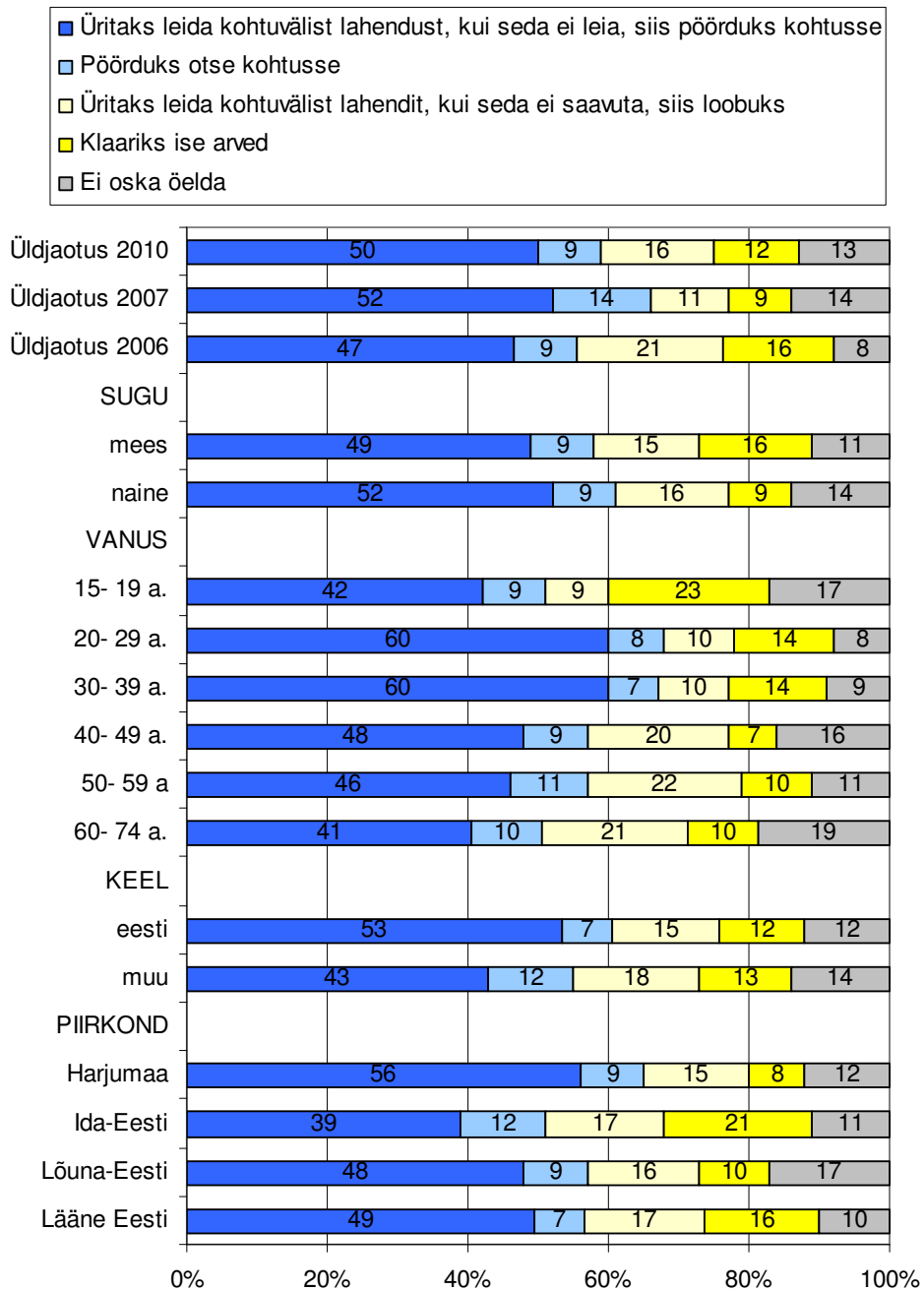
Mehed on naistest sagedamini valmis ise arveid klaarima (16% vs. 9%) (joonis 15). Samuti on selleks keskmisest sagedamini valmis noored vanuses 15-19 a. (23%) ja Ida Eesti elanikud (21%). Kohtussepöördumisest loobuksid sagedamini pigem keskealised ja vanemad inimesed (alates vanusest 40 a.). Otse kohtusse on eestlastest sagedamini valmis pöörduma mitte-eestlased. Eri piirkondade tulemuste võrdlusest selgub, et Ida-Virumaal on kõige enam vastajaid, kes soovivad ise omi arveid klaarida ning ka neid, kes pöörduksid otse kohtu poole. Harjumaal seevastu on kõige enam kohtuvälise lahendi pooldajaid, kes vastasel korral pöörduksid siiski kohtusse.

Võrreldes aastaga 2007 on otse kohtusse pöördujaid mõnevõrra vähem (5%). Rohkem on aga kohtuskäimisest loobujaid ja neid, kes sooviksid ise arveid klaarida. Aastal 2006

seevastu oli kolme aasta võrdluses kõige enam kohtuvõitlusest loobujaid ja ka neid, kes sooviksid ise omi arveid klaarida.

Joonis 14. Käitumine võimaliku õiguste rikkumise puhul (% , n=997)

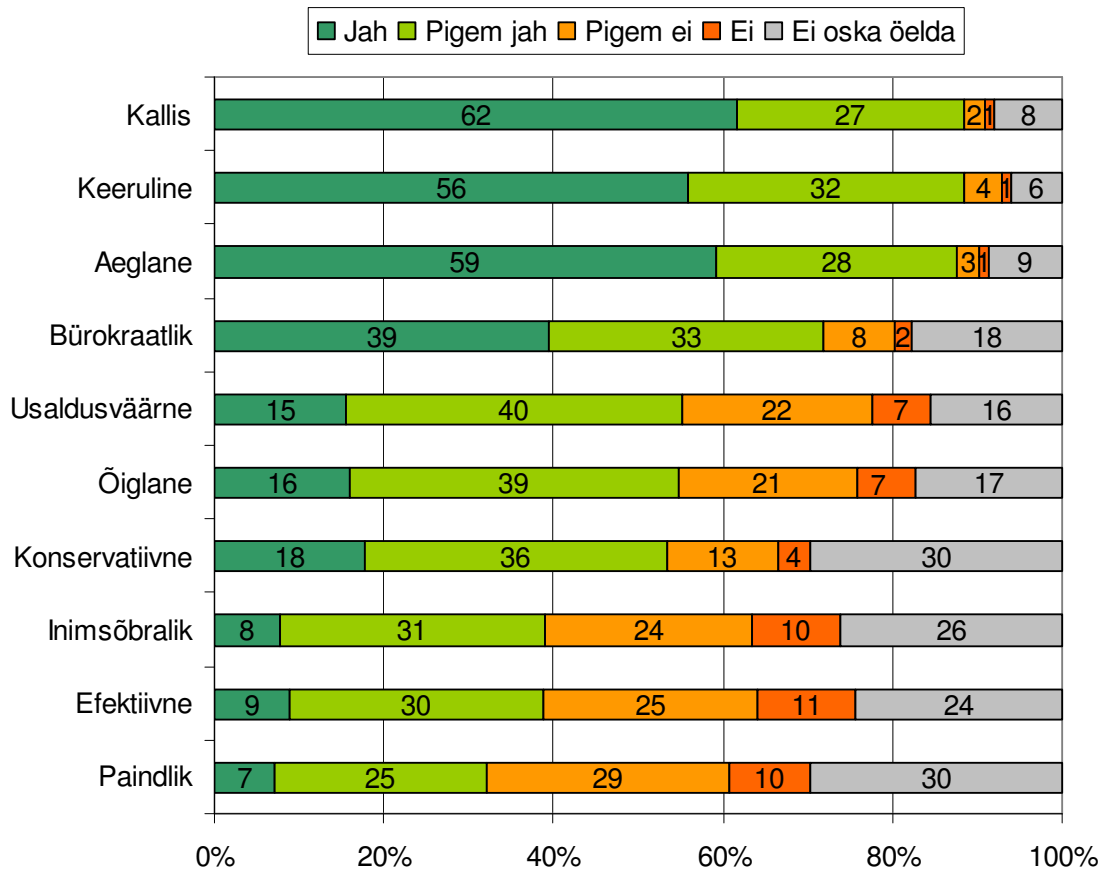

Joonis 15. Käitumine võimaliku õiguste rikkumise puhul (% , n=997)

10 Omadussõnad, mis seostuvad kohtupidamisega

Kohtupidamise imagos domineerivad sõnad kallis, keeruline ja aeglane. Üle poole vastajatest peab kohtupidamist ka bürookraatlikuks kuid seejuures usaldusväärseks, õiglaseks ja konservatiivseks. Kõige vähem omistavad inimesed kohtupidamisele paindlikkust, mis kogus enam vastu kui poolthääli. Kõige enam lahkarmumusi põhjustasid vastajates sõnad "efektiivne" ja "inimsõbralik".

Joonis 16. Kohtupidamisega seostuvad omadussõnad (% , n=997)

Noorte hinnang kohtupidamisele on positiivsem kui see on vanematel vanuserühmadel. Nii hindavad nad teistest harvem kohtupidamist kalliks, aeglaseks ja bürookraatlikuks. Kõige vanem vanuserühm (60-74 a.) seevastu näitab oma hinnangutes üles märksa vähem usaldust – nende arvates on meie kohtupidamine harvem õiglane, usaldusväärne, inimsõbralik, efektiivne ja paindlik.

Lõuna-Eestis on kohtupidamine selgelt kõrgema imagoga kui muudes Eesti piirkondades – sagedamini omistatakse seal positiivseid omadusi ja harvem negatiivseid, nagu kallis, keeruline ja bürookraatlik. Seevastu Ida Eestis on pilt teistsugune – seal on positiivseid omadusi märksa vähem välja toodud, eelkõige vähem õiglust 42% vs. 55% keskmiselt.

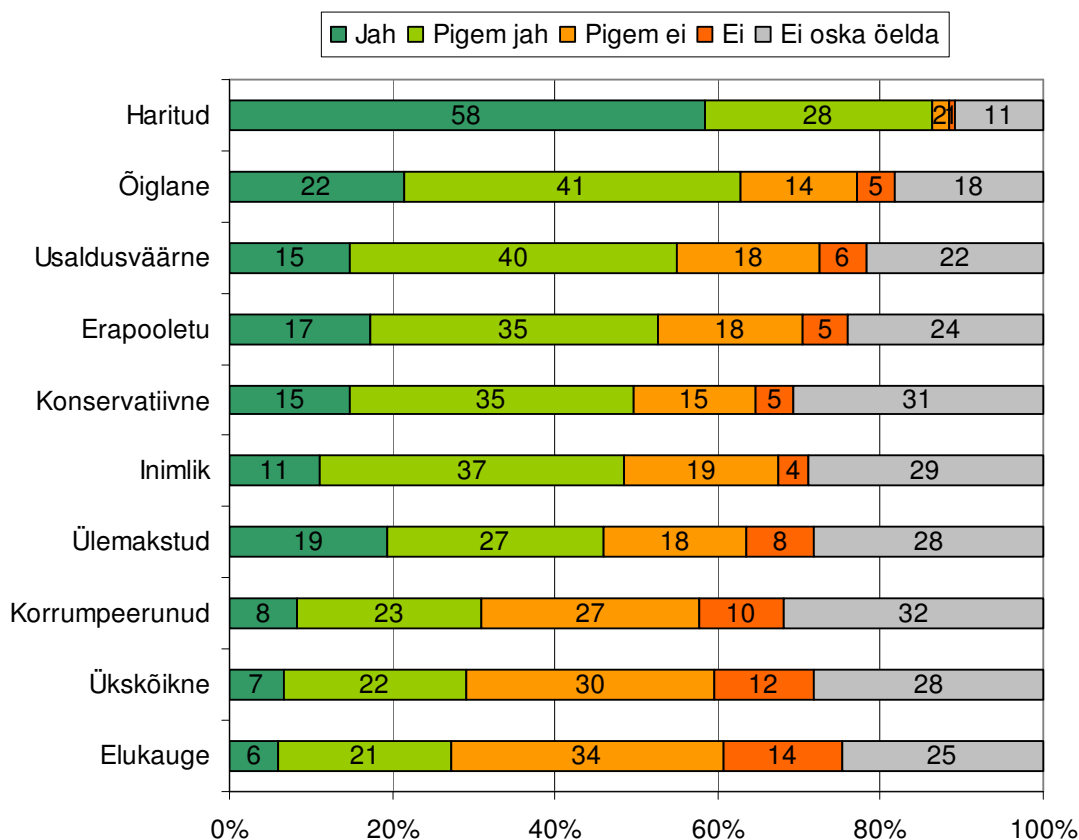
11 Omadussõnad, mis seostuvad kohtunikega

Kohtunike imago põhikomponendid on rahva arvates haritud, õiglane ja usaldusväärne. Üle 40% vastanutest omistab kohtunikele ka erapooletust, konservatiivsust, inimlikkust ja ülemakstust. Ligi kolmandik elanikest peab aga kohtunikke korrumppeerunuks, ükskõikseks ja elukaugeks.

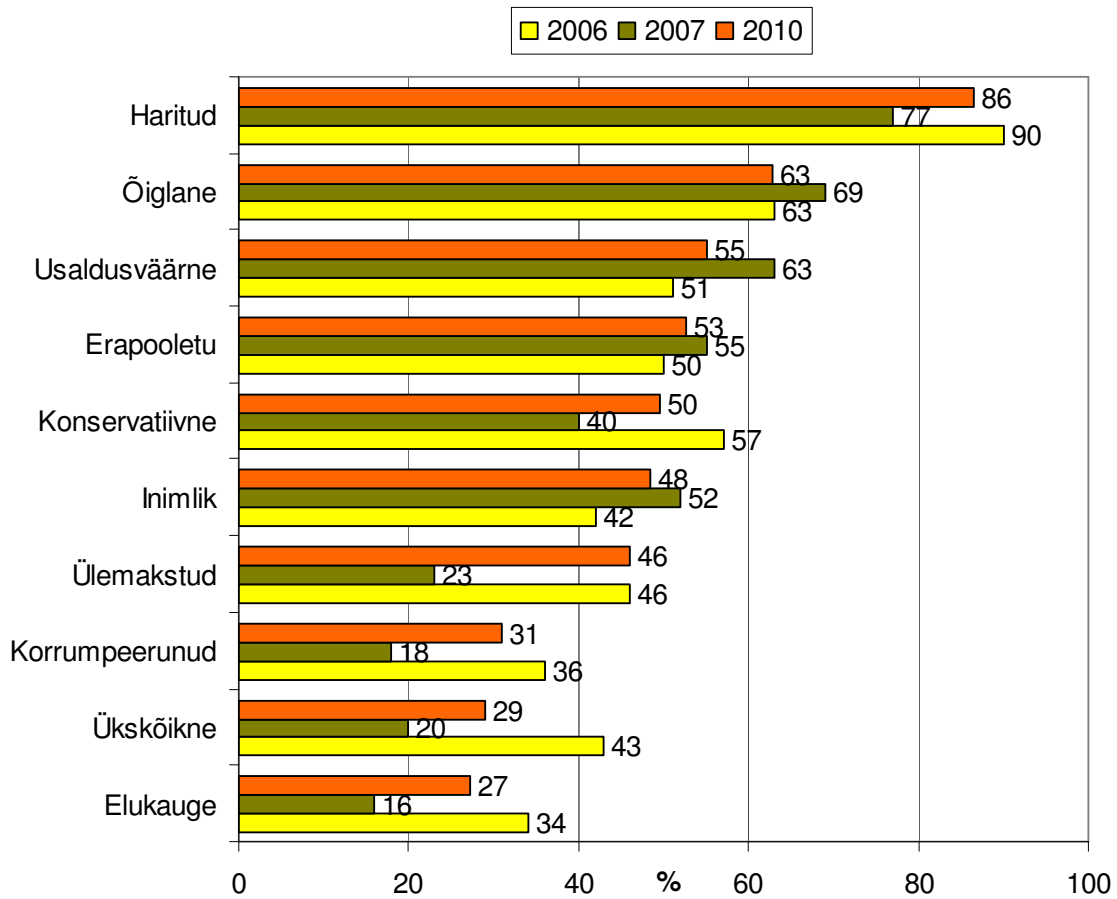
Kõrgharidusega vastajad arvavad keskmisest tulemusest harvem, et kohtunikud on ülemakstud ja korrumppeerunud.

Piirkonniti tulemusi vaadeldes näeme, et kõige sagedamini peetakse kohtunikke korrumppeerunuks Lääne Eestis (jah + pigem jah 40%), järgnevad Ida-Eesti (31%), Lõuna-Eesti (30%) ja Harjumaa (26%). Muus osas omistavad Lõuna-Eesti vastajad kohtunikele teiste piirkondade esindajatest sagedamini positiivseid omadusi, nagu inimlik, õiglane, usaldusväärne ja erapooletu. Harjumaalaste silmis on kohtunike imago veidi madalam – nemad on keskmisest tulemusest mõnevõrra vähem omistanud kohtunikele inimlikkust ja usaldusväärust. Samuti on kohtunike imago keskmisest madalam ka Ida-Eesti vastajate silmis.

Joonis 17. Kohtunikega seostuvad omadussõnad (% , n=997)

Võrreldes varasemate uuringute tulemustega sarnaneb praegune tulemus enam aastaga 2006 kui 2007. Näiteks on nüüd taas rohkem esindatud omadused ülemakstud, korrumppeerunud, ükskõikne ja elukauge, mis aastal 2007 olid märksa vähem esile toodud. Mõnevõrra vähem on nüüd esile toodud positiivseid omadusi, nagu õiglane, erapooletu, usaldusväärne ja inimlik – need tulemused on nüüd taas aasta 2006 tasemel.

Joonis 18. Kohtunikega seostuvad omadussõnad 2006, 2007 ja 2010 (% , n=997)

Kokkuvõttes – kuigi kohtunikke peetakse enamasti harituteks, õiglasteks ja usaldusväärseteks on küllalt suur osa vastajaid, kelle arvates on nad korrumppeerunud. Võrreldes aastaga 2007 on negatiivne kuvandiosa suurenenud ja positiivne vähenenud.

12 Elanike kontaktid kohtuga

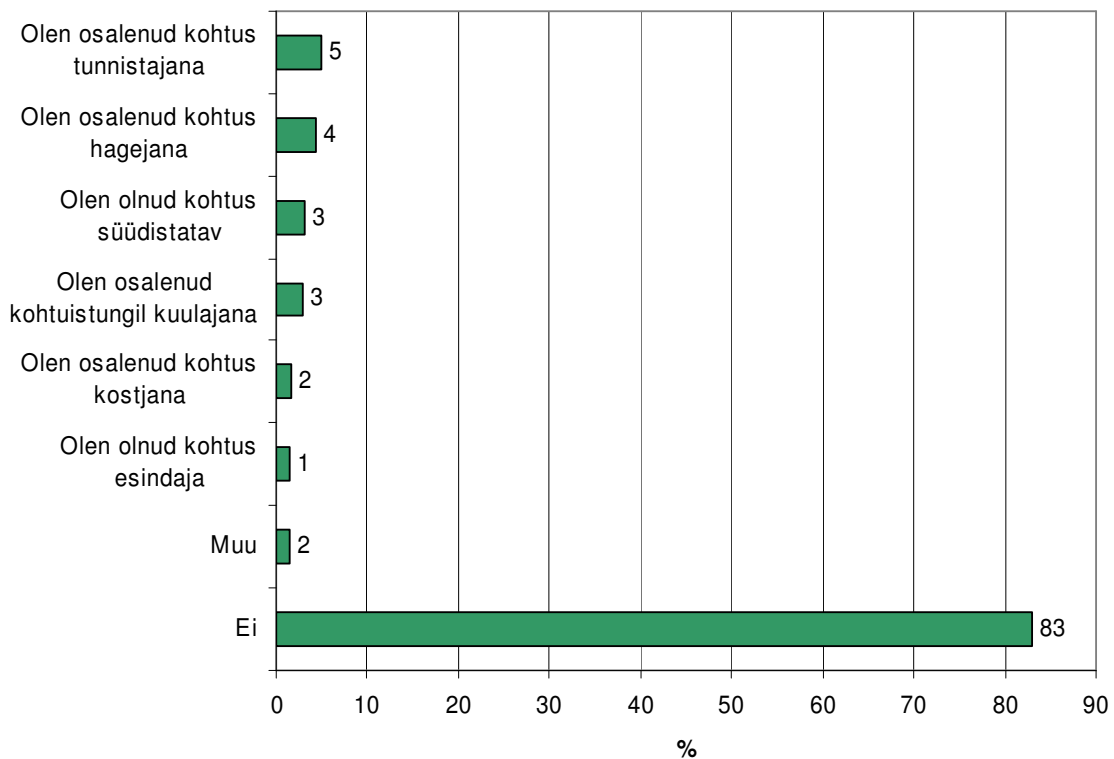
Küsimus: Kas te olete viimase viie aasta jooksul omanud mingeid kontakte kohtuga?

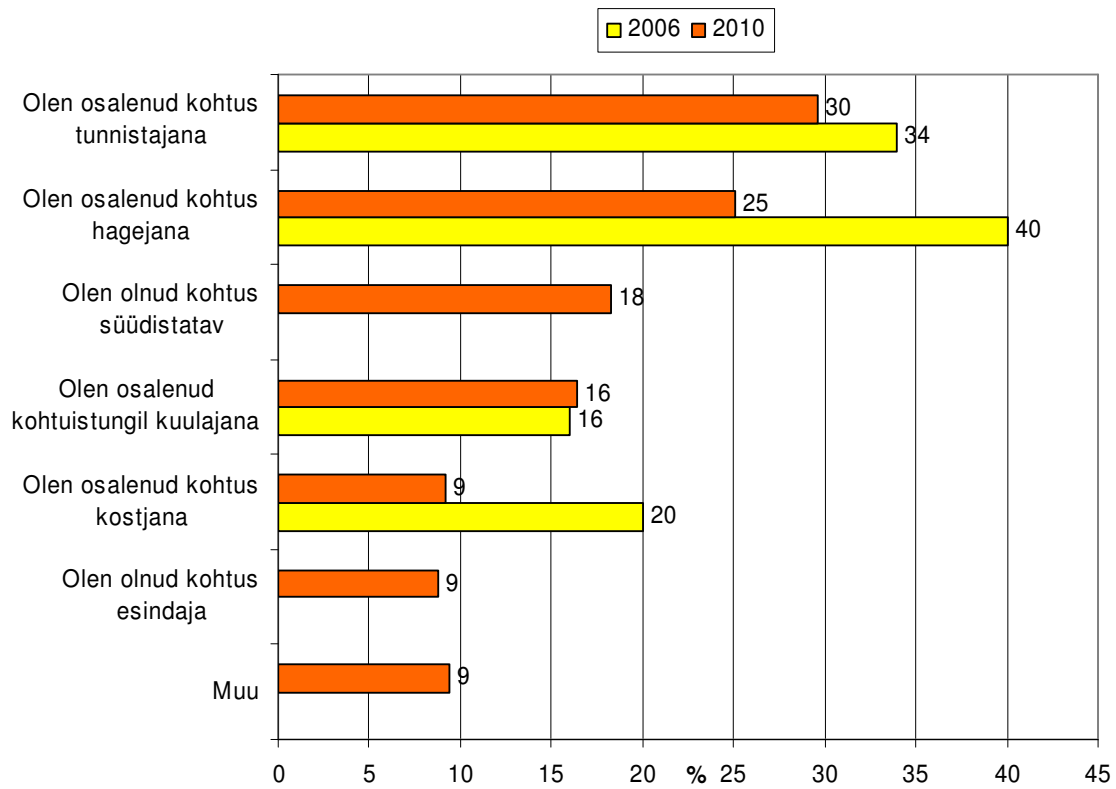
Elanike kokkupuude kohtutega on vähenenud - 83% neist ei oma mingeid kokkupuuteid (joonis 19). Tunnistajana on protsessidel osalenud 5% ning hageja rollis on olnud 4% vastanutest. Muude, ankeedis nimetatamata kokkupuudete seas toodi välja järgmist: *Seoses inimese kadumisega, Vahi alla taotlemine politseinikuna, Töötan sekretärina seal, Rahvakohtunik, Parkimistrahvi tühistamine, Olen töötaja, Olen tagaselja kohtuotsuse saanud, Konsultatsiooni andmine, Kohtutöötaja, Kiirmenetluse tühistamine, Elukaaslane oli tunnistaja, Ekspert, Eestkoste taotlemisel, Ametikohustusi täites.*

Mehed on naistest sagedamini olnud kohtus süüdistatava rollis (6% vs. 1%). Hagejana on muudest rühmadest sagedamini esinenud ettevõtjad ja firmajuhid. Piirkondade lõikes olulisi erisusi keskmisest tulemusest ei ilmnenud.

Vaatleme ka võrdlusandmeid varasemate uuringutega. Joonisel 20 on välja toodud nende vastajate jagunemine kontaktide iseloomu järgi, kes omavad mingeid kontakte kohtuga (kokku aastal 2010 on neid 170 inimest). Tulemustest selgub, et nii hagejana kui kostjana kohtus osalemine on vähenenud. Tulemused pole siiski otseselt võrreldavad aastaga 2006, sest käesolevas uuringus lisandus vastajatele uusi vastusevariante. Mõlema uuringu tulemusel on kõige sagedamini inimesed kohtuga kokku puutunud tunnistajarolli kaudu.

Joonis 19. Kontaktid kohtuga viimase viie aasta jooksul (% , n=997)

Joonis 20. Kontaktid kohtuga 2006, 2007, 2010 (% , n= omavad kontakte kohtuga 170)

1. KOHTUD

1. Kui hästi Te olete informeeritud alljärgnevate õigusorganite tegevusest ja tööülesannetest?

	Väga hästi	Pigem hästi	Pigem halvasti	Väga halvasti	<i>Ei oska öelda</i>
Riigikohus	1	2	3	4	5
Ringkonnakohtud	1	2	3	4	5
Halduskohtud	1	2	3	4	5
Maakohtud	1	2	3	4	5
Prokuratuur	1	2	3	4	5
Õiguskantsler	1	2	3	4	5
Politsei	1	2	3	4	5

2. Järgnevalt nimetan Teile mõningaid õiguskaitseorganeid. Kuivõrd te usaldate järgnevaid Eesti riigi institutsioone?

	Täielikult usaldan	Pigem usaldan	Pigem ei usalda	Üldse ei usalda	<i>Ei oska öelda</i>
Riigikohus	1	2	3	4	5
Ringkonnakohtud	1	2	3	4	5
Halduskohtud	1	2	3	4	5
Maakohtud	1	2	3	4	5
Prokuratuur	1	2	3	4	5
Õiguskantsler	1	2	3	4	5
Politsei	1	2	3	4	5

3. Mis teile seostub sõnaga "kohus"? Nimetage palun vähemalt kolm seost.

1.

2.

3.

4. Mis on teie arvates Eestis kohtute juures hea?

5. Mis on teie arvates Eestis kohtute juures halb?

6. Palun meenutage, kust olete saanud infot kohtute ja õigusemõistmise kohta või kellega on see jututeemaks olnud?

	Peamiselt siit	Siit ka	Harva siit	Siit üldse mitte	<i>Ei oska öelda</i>
Ajalehed, raadio, televisioon	1	2	3	4	5
Kohtud (kohtutöötajad, infovoldikud jms)	1	2	3	4	5
Pereliikmed, tuttavad	1	2	3	4	5
Kool, kõrgkool (õpikud, koolitundides käsitletu)	1	2	3	4	5
Seadused (Riigi Teataja jm)	1	2	3	4	5
Temaatilised ajakirjad ja raamatud	1	2	3	4	5
Temaatilised Internetileheküljed	1	2	3	4	5
Õigusala spetsialistid (nt jurist töökohal, advokaat jt)	1	2	3	4	5
Veel midagi? _____	1	2	3	4	5

7. Kui suurel määral on järgnevad kanalid ja allikad kujundanud teie suhtumist kohtusse?

	Väga suurel määral	Mõningal määral	Vähesel määral	Üldse mitte	<i>Ei oska öelda</i>
Ajakirjandus	1	2	3	4	5
Isiklik kontakt	1	2	3	4	5
Pereliikmed	1	2	3	4	5
Tuttavad	1	2	3	4	5
Kool, kõrgkool	1	2	3	4	5
Seadused	1	2	3	4	5

8. Kuidas on need kanalid ja allikad muutnud Teie suhtumist kohtusse?

	Positiivsemaks	Pigem positiivsemaks	Pigem negatiivsemaks	Negatiivsemaks	<i>Ei oska öelda</i>
Ajakirjandus	1	2	3	4	5
Isiklik kontakt	1	2	3	4	5
Pereliikmed	1	2	3	4	5
Tuttavad	1	2	3	4	5
Kool, kõrgkool	1	2	3	4	5
Seadused	1	2	3	4	5

9. Kas Teie hinnang kohtute tööle on viimastel aastatel ...

- 1 paranenud
- 2 pigem paranenud
- 3 jäänud samaks → KÜSIMUS 11
- 4 pigem halvenenud
- 5 halvenenud
- 6 *Ei oska öelda*

10. Miks on Teie hinnang sel moel muutunud?

11. Kui Teie õigusi rikutaks, siis mida Te kõige tõenäolisemalt teeksite? ÜKS VASTUS.

- 1 Üritaksite leida kohtuvälist lahendust, kui seda ei leia, siis pöördute kohtusse
- 2 Üritaksite leida kohtuvälist lahendit, kui seda ei saavuta, siis lööte käega, loobute
- 3 Klaarikssite ise arved
- 4 Pöörduksite otse kohtusse
- 5 Ei oska öelda

12. Millised omadussõnad seostuvad Teile kohtupidamisega?

	Jah	Pigem jah	Pigem ei	Ei	<i>Ei oska öelda</i>
Kallis	1	2	3	4	5
Keeruline	1	2	3	4	5
Aeglane	1	2	3	4	5
Bürokraatlik	1	2	3	4	5
Konservatiivne	1	2	3	4	5
Õiglane	1	2	3	4	5
Usaldusväärne	1	2	3	4	5
Inimsõbralik	1	2	3	4	5
Efektive	1	2	3	4	5
Paindlik	1	2	3	4	5
Muu, nimetage _____	1	2	3	4	5

13. Millised omadussõnad seostuvad Teile kohtunikega?

	Jah	Pigem jah	Pigem ei	Ei	<i>Raske öelda</i>
Õiglane	1	2	3	4	5
Elukauge	1	2	3	4	5
Konservatiivne	1	2	3	4	5
Ülemakstud	1	2	3	4	5
Haritud	1	2	3	4	5
Erapooletu	1	2	3	4	5
Korrumpeerunud	1	2	3	4	5
Inimlik	1	2	3	4	5
Ükskõikne	1	2	3	4	5
Usaldusväärne	1	2	3	4	5
Muu, nimetage _____	1	2	3	4	5

14. Kas te olete viimase viie aasta jooksul omanud mingeid kontakte kohtuga? VÕIB MITU VASTUST.

- 1 Ei**
- 2 Olen osalenud kohtus hagejana**
- 3 Olen osalenud kohtus kostjana**
- 4 Olen olnud kohtus süüdistatav**
- 5 Olen olnud kohtus esindaja**
- 6 Olen osalenud kohtus tunnistajana**
- 7 Olen osalenud kohtuistungil kuulajana**
- 8 Muu, täpsustage _____**